

HUVUDPERSONERNAS UTVECKLING I TRE BOKSERIER FÖR BARN OCH
UNGDOMAR

Pauliina Korpi

Pro gradu-avhandling i svenska språket
Institutionen för språk
Jyväskylä universitet
Hösten 2004

ABSTRAKT

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITET

Humanistiska fakulteten	Svenska språket, Institutionen för språk
Författare: Pauliina Korpi	
Titel: Huvudpersonernas utveckling i tre bokserier för barn och ungdomar	
Ämne: svenska språket	Typ av avhandling: pro gradu
Årtal: 2004	Sidoantal: 63
<p>Referat</p> <p>Syftet med denna avhandling var att studera huvudpersonernas utveckling i böckerna för barn och ungdomar. Materialet bestod av tre bokserier från olika genrer. Enid Blytons Fem – böckerna, vilka är långserieböcker, Annika Thors Steffi –böcker, vilka är fortsättningsböcker och J. K. Rowlings Harry Potter –böcker, vilka har gemensamma drag med båda genrer.</p> <p>Det fanns inte många studier som studerar utvecklingen från detta perspektiv därför har jag varit tvungen att tillämpa olika metoder från olika forskningsgrenar. Jag har använt metoder som tillhör litteraturforskning, utvecklingspsykologi och texttolkning.</p> <p>Huvudproblemet i denna avhandling var om det finns utveckling i alla bokserier eller inte. De andra problem var på vilka områden utvecklingen förekommer, hur den skiljer från andra bokserier och hur utvecklingsuppgifter framställs. Min studie visade att i långserieböckerna förekom det ingen utveckling alls och i fortsättningsböckerna utvecklade huvudpersonen på många olika områden. I Harry Potter-böckerna förekom det utveckling i viss mån men inte på samma sätt som i Steffi-böckerna, dvs. fortsättningsböckerna.</p>	
Uppslagsord: barn- och ungdomslitteratur, personskildring, utveckling	
Bibliotek/Förvaringsplats Institutionen för språk, svenska språket	
Övriga uppgifter	

Till minnet av

Min syster
Katariina Korpi
(3.9.1977 – 7.3.2004)

Min mormor
Sisko Lahdenmäki
(8.10.1930 – 14.11.2003)

Min farfar
Erkki Korpi
(21.5.1933 – 24.5.2004)

INNEHÅLL

1 Inledning	6
2 Teoretisk bakgrund	8
2.1 Allmänt om barn- och ungdomslitteraturen	8
2.2 Långserieböcker	9
2.3 Fortsättningsböcker	11
2.4 Personskildring	12
2.5 Utvecklingspsykologi	14
3 Presentation av författarna	17
3.1 Enid Blyton	17
3.2 Annika Thor	18
3.3 Joanne Kathleen Rowling	19
4 Material	20
4.1 Fem-böckerna	20
4.2 Steffi –böcker	22
4.3 Harry Potter –böcker	24
5 Metoder	27
6 De typiska motiven och personskildringen i bokserier	30
6.1 Motiv som förekommer i bokserier	30
6.2 Hur personerna beskrivs?	32
6.2.1 Fem-böckerna	33
6.2.2 Steffi-böckerna	34
6.2.3 Harry Potter –böckerna	35
6.2.4 Slutsatser om personskildringen	36
7 Analysen av utvecklingen	37
7.2 Steffi –böckerna	37
7.1.1 Relation till fosterfamiljen	37
7.1.2 Relationen till föräldrarna	39
7.1.3 Religion	40
7.1.4 Problemlösning	42
7.1.5 Omgivningens inverkan	44
7.1.6 Tankar om framtiden	45
7.2 Harry Potter –böckerna	47
7.2.1 Relationen till fosterfamiljen	48
7.2.2 Relationen till föräldrarna och andra närstående vuxna	49
7.2.3 Magin	51
7.2.4 Problemlösning	52
7.2.5 Omgivningens inverkan	53

7.2.6 Tankar om framtiden	54
7.3 Utvecklingsstadier och lösningen av utvecklingsuppgifter	55
8 Sammanfattning	59
Litteratur	61

1 Inledning

Det är svårt att definiera vad som menas med barn- och ungdomslitteratur, eftersom det finns många möjliga genrer som kan tas med. Dessutom är det också svårt att fastställa i vilken ålder en läsare övergår från barnlitteratur till ungdomslitteratur. I denna avhandling kommer jag först att ge en översikt över vad termerna barn- och ungdomslitteratur betyder i allmänhet samt var man placerar gränsen mellan barnlitteratur och ungdomslitteratur. Barn- och ungdomslitteraturen innehåller olika genrer, som kan skiljas från varandra. Jag skall dock koncentrera mig endast på två mycket typiska genrer, nämligen långserie- och fortsättningsböcker.

Långserie- och fortsättningsböckerna är mycket populära hos barn och ungdomar, eftersom de utkommer i många delar, så att läsaren kan läsa om samma personer i olika böcker. Det finns likheter mellan dessa två slags böcker, men i grunden har de en elementär skillnad som gäller huvudpersonerna i böckerna. I långserieböckerna blir huvudpersonerna nämligen inte äldre utan är alltid i samma ålder och i fortsättningsböckerna får läsaren följa huvudpersonernas utveckling. Personskildringen är en avgörande sak i personernas utveckling, eftersom den påverkar om det överhuvudtaget förekommer någon utveckling. Personerna kan fungera i olika roller i berättelsen och interaktionen mellan figurerna är centralt för att en berättelse kan anses som trovärdig och utveckla sitt händelseförlopp. Oftast blir sådana figurer i romaner betraktade som sanna, vilka innehåller information som läsaren själv måste dra slutsatser av.

I denna avhandling skall jag studera personernas utveckling i tre olika typer av bokserier för barn och ungdomar. Dessa är Enid Blytons Fem-böcker, Annika Thors Steffi-böcker och J. K. Rowlings Harry Potter-böcker. Innan jag börjar analysera utvecklingen kommer jag att presentera de vanliga motiv som förekommer i alla tre bokserier. Genom detta kan jag anknyta alla bokserier till varandra även om de har olika struktur och tillhör olika genrer inom barn- och ungdomslitteratur. Sedan skall jag analysera personskildringen eftersom den kan avgöra om det finns någon utveckling att studera. Därför har jag tagit reda på olika teorier om personskildringen och klassificeringen av personerna. Jag kommer också att presentera några teorier inom utvecklingspsykologi eftersom jag delvis skall ha ett utvecklingspsykologiskt perspektiv i min analys av utvecklingen.

Jag skall analysera böckerna från många olika perspektiv, därför måste jag använda teorier och metoder från flera forskningsgrenar. Först och främst är det i hela avhandlingen frågan om tolkningen av litteratur. Därför skall jag använda några metoder från litteraturforskningen. Sedan skall jag analysera personskildringen med hjälp av olika teorier som är centrala i den forskningsgrenen. Huvuddelen av avhandlingen består av analysen av personernas utveckling. Därför använder jag några metoder som ingår i utvecklingspsykologiska forskningen. Det är naturligtvis inte möjligt att analysera fiktiva personer på samma sätt som verkliga, därför är jag tvungen att tillämpa teorier för att kunna genomföra analysen. Vid personskildringen skall jag använda den komparativa litteraturforskningens metoder i viss mån och till sist skall jag jämföra den utveckling som förekommer i bokserierna. Jag skall presentera metoderna i fler detalj på kapitel 5.

Huvudproblemet i avhandlingen är om det finns utveckling i alla tre bokserier eller inte. Detta problem kan svaras genom studiet av personskildringen som oftast avgör hurdan utveckling det förekommer i boken. Svaret på huvudproblemet orsakar flera nya problem som man kan börja leta svar på. Det första problemet är: om det finns utveckling i boken, i vilka områden förekommer den. Resultatet av denna analys orsakar ännu ett problem till. Man kan fråga sig hur utvecklingen som förekommer i böckerna i en viss bokserie skiljer sig från utvecklingen i en annan bokserie. Och hur huvudpersonernas utveckling motsvarar de teorier inom utvecklingspsykologin som jag har som bakgrund. Dessa problem skall jag försöka lösa och svara på i avhandlingen.

Baserad på min tidigare studie, dvs. proseminariet, om fortsättnings- och långserieböckerna är min hypotes i denna avhandling att utvecklingen inte kommer att förekomma i alla böckerna och inte heller på samma sätt. Jag antar att det i långserieböckerna, dvs. Fem-böckerna, inte förekommer någon utveckling och att i fortsättningsböckerna, dvs. Steffi -böckerna, förekommer utvecklingen mycket tydligt. Harry Potter-böckerna tillhör ingendera genren utan har gemensamma drag med båda, och därför antar jag att huvudpersonen kommer att utvecklas men detta framträder inte så tydligt som i fortsättningsböckerna.

2 Teoretisk bakgrund

I denna avhandling skall jag titta på barn- och ungdomslitteratur och hur personernas utveckling presenteras i den. Jag skall först diskutera vad som menas med barn- och ungdomslitteraturen och också titta lite på hur man brukar analysera personskildring i litteraturen. Jag kommer dock att koncentrera mig på en del av barn- ungdomslitteraturen, nämligen långserie- och fortsättningsböckerna. Jag skall behandla de typiska dragen i långserie- och fortsättningsböckerna. Jag kommer också att gå in på om utvecklingspsykologin, eftersom den utgör på bakgrunden för min analys om huvudpersonernas utveckling.

2.1 Allmänt om barn- och ungdomslitteraturen

Enligt Katri Sarmavuori (2001, 1) är barn- och ungdomslitteratur litteratur skriven för barn och ungdomar, men detta är inte tillräckligt, eftersom många böcker skrivna för vuxna har blivit ungdomarnas favoriter och ska också betraktas som ungdomslitteratur. Gränsen mellan barnlitteratur och ungdomslitteratur är inte lätt att dra men för det mesta anser man att man efter 10 år övergår från barnlitteratur till ungdomslitteratur. Då börjar lockelsen för sagor minska och man börjar bli intresserad av pojk- och flickböcker samt mera realistiska berättelser. Pojkarna läser mera krigs- och äventyrsböcker och flickorna läser gärna om människorelationer och vardagen. Beskrivningar av unga vuxna hör till gränsen mellan ungdomslitteratur och böcker för vuxna. (Sarmavuori 2001, 2.)

Barnlitteraturen är sin egen genre, som har en typisk form, innehåll, och i viss utsträckning ett uppfostrande och pedagogisk syfte. Man måste dock inse att barnlitteratur inte utgör någon enhetlig litteraturart, den omfattar olika typer av texter som lyrik, prosa och bilderböcker. Forskare betraktar ofta barnlitteraturen som en särskild genre där alla texter kan ställas i relation till och jämföras med varandra. (Sarmavuori 2001, 2; Westin 1993, 19.) I barnlitteraturen bör man försöka undvika alltför svåra ord och invecklade meningar, och genom styckeindelningen bör man se till att textsidan inte blir för stor. På samma sätt som i andra språkliga sammanhang anpassar man språket efter mottagaren. I barnlitteratur kallas

detta för adaptation, och tidigare bestod barnlitteratur av adaptationer om vuxenlitteratur, till exempel *Robinson Crusoe* och *Gullivers resor* kom ut i förkortade och förenklade versioner. Begreppet barn är inte enhetligt, det kan stå för det tidigaste småbarnsstadiet till nästan vuxen åldern. Således är det inte möjligt att ge generella regler för språket i en barnbok. Författaren måste bestämma för vilken ålderskategori hon eller han framför allt skriver och anpassa språket därefter. (Nettervik, 1994, 9.)

Unga människor och deras uppväxt, problem och svårigheter handlas i ungdomslitteraturen. I ungdomsböckerna kommer normalt ungdomarnas förhållande med vårdnadshavarna fram. På så sätt kan författaren ta ställning till rekommenderad uppfostringsfilosofi eller fördöma och ifrågasätta några uppfostringsprinciper. I motsats till vuxenromanen är värderingarna och de underliggande attityderna i regel lättare att observera i ungdomsromanen. Ungdomslitteraturens genrer och språket är stabilare än vuxenlitteraturens. Ungdomsförfattarna är beredda att motarbeta rådande normer och de måste också vara medvetna om allmänna värderingar och uppfostringsfilosofier. (Edström 1984, 11; Sarmavuori 2001, 81.)

2.2 Långserieböcker

Barn- och ungdomslitteraturen består av många slags böcker, en typ är långserie- och fortsättningsböckerna. Långserieböckerna tillhör masslitteraturen för barn, och sådana böcker ingår ofta i särskilda förlagsserier, som utmärks av titeln och utseende som gör boken lätt att känna igen. Det finns olika typer av långserieböcker, till exempel hästböcker och mysterieböcker. Hästböckerna är populära hos flickorna och är romantiserade historier som berättar om hästvård, tävlingar och har normalt förälskelse mellan den kvinnliga huvudpersonen och ridläraren. Hästböcker är inte bara för dem som har hästar som hobby utan också för dem som önskar att ha det. Mysterieböckerna däremot skildrar hur ett barn eller en barngrupp löser en mer eller mindre komplicerat gåta och avslöjar brottslingarna. Mysterier finns också som sidomotiv även i andra typer av långserieböcker, sådant är normalt i flera hästböcker. (Kåreland 1994, 116-118; Mählqvist 1975, 33.)

En långserie kan ha varierade utgångspunkter, dessa kan vara ett populärt ämne, en särskild handlingsintrig, en originell hjältetyp eller ännu bättre en kombination av dessa. Karakteristiskt för långserieböcker är att de har återkommande huvudpersoner, som i bok efter bok hamnar i liknande situationer och klarar av dem på likartat sätt. Dessutom är huvudpersonerna i samma ålder genom hela serien. Huvudpersonerna utvecklas inte genom hela serien, världsbilden är statisk, inga grundläggande motsättningar finns och alla förändringar är ytliga. (Häggqvist 1972, 97, 104; Mählqvist 1975, 31-32.) Handlingsmönster förekommer i böckerna med små variationer men huvudpersonerna är alltid desamma, bara bipersonerna ändras. Språket i långserieböckerna är byggt på klichéer, som gör de lättlästa så att till och med barn med lite lästräning kan läsa dem utan större svårigheter. (Skjøsberg 1979, 87.)

Speciellt i mysterieböcker är basstrukturerna de samma, barnen har alltid lov från skolan och är på så sätt utan fasta plikter och kan koncentrera fullt på äventyret. Barnen har också förmögna föräldrar och barnen låts vara i fred utan vuxnas övervakning. Särskilt i Enid Blytons böcker är rollerna konventionella, pojkarna leder gruppen och flickorna bara hjälper till. Brottslingarna är alltid utanför det normala samhället, de kommer från circus, är zigenare, utlänningar osv. I långserieböckerna kan man också i allmänhet se genast om någon är en brottsling genom hans/hennes uppträdande och utseende. Polisen kommer alltid på plats först när barnen har löst gåtan och de är dags att gripa brottslingarna. (Salonen 1978, 212; Kåreland 1994, 117; Skjøsberg 1979, 87.)

Huvudpersonerna i en långserie är alltid oproblematiske, dvs. de råkar inte in i omskakande själskonflikter som skulle förändra deras personlighet. Deras karakteranlag är fullt utvecklade från första början och förändras inte i serien, beroende på att deras beteende framställs som den rätta, och de når alltid målet. Om det någonsin består ett motsatsförhållande mellan huvudpersonen och andra, är det aldrig hjälten som måste ångra sig och ändra sig utan det är alltid den andra. Verkligheten grundar sig i böckerna på dualism, dvs. det finns två motsägande och oföränderliga motsatser som möts i öppna konflikter, motsatser innehåller bland andra gott/ont, hjälte/bov. Huvudaktörerna fördelas på var sin sida redan i början, men man förklarar aldrig varför någon har hamnat på den ena eller andra sidan. Den enda typen av förändring som kan förekomma i böckerna är en övergång från den ena sidan till den andra. (Mählqvist 1975, 34-35, 44.)

I långserieböckerna lyckas huvudpersonerna alltid till slut, vare sig de har planerat det eller inte. Detta är också en orsak till att huvudpersonernas personlighet inte förändras, eftersom allting de gör leder till ett lyckligt slut. Optimism är också typiskt för en långseriebok, så att huvudpersonen alltid når målet oavsett hur de handlar, till och med slumpen och de döda föremålen är på de godas sida. Karakteristiskt är även idyllisering som leder till att författarna skapar illusionen av en speciell barndomsvärld som är skild från livet i övrigt. Genom detta öppnar man dörren till mottagarens alla önskedrömmar, eftersom böckerna skildrar en värld där det alltid förekommer underbara händelser och ingenting kan förutsägas. (Häggqvist 1972, 98-99, 102; Skjønberg 1979, 87.)

2.3 Fortsättningsböcker

Fortsättningsböckerna är också en vanlig kategori inom barn- och ungdomslitteraturen, de finns också i många delar men behöver inte ingå i speciella förlagsserier som långserieböckerna oftast gör. Normalt handlar fortsättningsböckerna om familjerelationer och uppfostringen men numera kan också flera av fantasiböckerna betraktas som fortsättningsböckerna. I dessa beskrivs huvudpersonernas utveckling och mognad, i böckerna får läsaren också följa deras öde genom ett varierad yttre handlingslopp. I fortsättningsböckerna är huvudpersonerna inte statiska utan de förändras genom serien, både psykisk och fysisk utveckling är viktiga. (Kåreland 1980, 58-59; Rättyä 1997, 8-9.)

Fortsättningsböckerna kan vara olika till sin karaktär, i några följs huvudpersonernas utveckling genom åldern och erfarenheterna, i andra möts de i samma miljöer och utan nämnvärd olikhet i ålder bok efter bok. Men i jämförelse med långserieböckerna är det deras litterära kvalitet som särskilt skiljer dem åt. I motsats till långserier är personskildringen är mer nyanserad och handlingsmönstren är mer varierad och språket är inte så präglad med klichéer. Huvudpersonerna kommer inte nödvändigtvis från överklassmiljön utan materiella bekymmer utan de kan vara från olika socialklasser, och kan därmed vara mer realistiska. De är också mera kontrollerade av vuxna och kan inte bete sig som de vill. (Kåreland 1980, 59; Skjønberg 1979, 95-96.)

Verkligheten i fortsättningsböckerna har inte beskrivits som för optimistisk utan den är mer realistisk. Huvudpersonerna lyckas inte alltid med vad dom strävar efter, och kan oftast möta besvikelser i sina liv. I böckerna tas också upp problem och konflikter som hjälper huvudpersonen att utveckla sig och mogna. Från dessa böcker kan läsaren få råd att möta konflikter i sitt eget liv och på de sättet mogna tillsammans med huvudpersonen. I fortsättningsböckerna har handlingarna inte presenterats i någon förutsägbar ordning utan det finns alltid överraskningar. Fortsättningsböckerna slutar nödvändigtvis inte i regel lyckligt, så läsaren kan efter läsandet fundera över saker och kanske inte tar allting för givet (Kåreland 1980, 59.)

2.4 Personskildring

Personerna i historien är de som utför handlingarna. Personerna presenteras för läsaren genom sitt beteende, sitt utseende, sina uttalanden och tankar, kommentarer från andra personer eller berättarens kommentarer. Läsaren skapar en ganska fullständig bild av en person genom att plocka ut relevant information om personen, genom att dra slutsatser utifrån personernas beteende, och genom att sätta ihop bitar av information och fylla i de "tomrum" som författaren lämnar. Konstruktionen av litterära personer i barnlitteratur och i vuxenlitteratur är inte så olika. De olika egenskaperna görs eventuellt tydligare i barnböcker, så att barnen genast får veta om en person är lat eller dum. (Nikolajeva 1998, 55.)

En viktig del av en roman är personskildringen, som oftast avgör hur läsaren ställer sig till romanen. En person i en roman är inte en riktig människa utan en illustration av människan, en representation (Käkelä-Puumala 2001, 241). Man kan inte jämföra romanfigurerna med att vara "bara ord". Läsarna minns ofta fiktiva figurer livligt även om de inte kan minnas ett enda ord av texten den förekommer i. Chatman påstår att generellt är det på det sättet läsarna kommer ihåg romanfigurerna. (Chatman 1978, 118.) Oftast beskrivs figurerna med ord som "djup", " trovärdig" och deras motsatser "ytlig" och "stereotypisk". All information om figuren som man kan finna i texten hör till figurens yta. Saker som gör figuren "djup" är sådana som läsaren själv gör slutledningar om; figurens psykologiska motivation, dvs. känslorna, önsningarna och lusten, vilka styr och förklarar hans eller hennes handlingar. Denna gömda information är ofta uppfattad som mer värdefull, och med figurens ytlighet

menas just att det finns litet eller ingen gömd information. Figuren är stereotypisk om den har samma struktur bok efter bok. En figur är indelad i två sidor, utsida och insida, av vilka insidan är värdefullare. Insidan, som är resultat av läsarens egna slutledningar, är den som avgör om figuren är trovärdig eller inte. (Käkelä-Puumala 2001, 245-246.)

Ett sätt att indela romanfigurerna är att dela dem in i dynamiska eller statiska personer. Dynamiska personer är relativt komplexa figurer, som utvecklar sig. De går genom kriser och erfarenheter samt förändras och anpassar sig i respons på dem. Statiske personer emellertid utvecklar sig inte. (Hochman 1985, 132; Nikolajeva 1998, 63.) Textens form kan också påverka personskildringen. Om personen är centralt på texten kan den vara komplex och dynamisk, den kan utveckla sig och förändra. Om huvudvikten är på handlingen är personen oftast enkel och statisk. (Hochman 1985, 143.)

En klassisk indelning av figurerna är E. M. Forsters, kategorier till platta (endimensionella) och runda (multidimensionella) figurer. Forsters platta figurer motsvarar statiska och runda motsvarar dynamiska romanfigurer. En platt figur är karikatyrisk, en förenklad figur som handlar med stöd av en egenskap. Sådana figurer kan beskrivas med ytterst lite information i texten och de är oftast mer eller mindre komiska. Platta figurernas handlingar är lätta att förutsäga. Forster ger emellertid inte tydliga bestämmningar till de runda figurerna utan de beskrivas redan indirekt som de platta figurernas motsatser. Så runda figurer har flera egenskaper, båda positiva och negativa och de har förmågan att utveckla sig. Runda personernas handlingar är inte förutsägbara. (Forster 1960, 65, 74; Käkelä-Puumala 2001, 246-247; Nikolajeva 1998, 64-65.) Enligt Shlomith Rimmon-Kenan kan en figur vara endimensionell och dynamisk eller multidimensionell och statisk, så Forsters delning i hans mening är inte tillräckligt i analysen av romanfigurerna (Rimmon-Kenan 1999, 54).

De mest trovärdiga figurerna är runda, komplexa och mångsidiga; de utvecklar sig och de verkar ha ett riktigt förflutet och en riktig framtid. Figurerna i en roman kan ha många olika betydelser för handlingarna. En biperson kan vara en typ, som hellre är en talesman än en riktig person, han eller hon kan vara en röst för författarens egna attityder. Figurerna kan också vara organisatörer, som är inte mycket intressanta i och för sig, men kan orsaka att viktigare händelser äger rum. (Boulton 1975, 77-78.) En av de viktigaste företeelserna i en roman är interaktionen mellan figurerna, samt kontraster mellan figurerna är centralt,

dessutom utvecklar figurerna sig på grund av interaktionen med andra figurer (Boulton 1975, 81).

Enligt Aleid Fokkema består en figur av denotativa och konnotativa koder. Till denotativa koder hör personnamn samt personligt pronomen med vilka man syftar på figuren. Figurens egennamn är ett viktigt element i texten och dess funktion märker man först när egennamnet fattas. Konnotativa koder kan delas in i fem kategorier: logisk, biologisk, psykologisk, social kod samt metafor och metonymi. Med den logiska koden menas att figuren fyller de logiska kraven dvs. till exempel att figuren är antingen mänsklig eller omänsklig men inte båda samtidigt. Den biologiska koden förutsätter att figuren har biologiskt ursprung och normala kroppsfunktioner och behov. Den psykologiska koden betyder att figuren har ett inre liv med känslor och önskemål som motiverar figurens handlingar. Om figuren in har något inre liv är den oftast platt. Med social kod menas att figuren hör till något samhälle och har någon position i det. Till den sociala koden hör bl.a. yrke, bostad, ras samt förmögenhet. Denna kod kan fattas och då står figurerna oftast utanför samhället, som brottslingar och vagabonder. Med metonymi menas att figurens utseende kan beskrivas och metafor betyder att några egenskaper hos figurens utseende och personnamn också berättar något om hans eller hennes karaktärsdrag. (Käkelä-Puumala 2001, 257-258.)

2.5 Utvecklingspsykologi

Det psykosociala perspektivet är det mest använt bland de flesta psykologiska teorierna och forskningarna om individens levnadslopp. Den centrala tanken är att både yttre och inre faktorer stå i växelverkan med utvecklingen. Man tar hänsyn till den sociala påverkan, men man studerar också hur de psykiska faktorerna, som tankar, känslor och vilja, utvecklas på olika åldrar. Erik H. Eriksons teori om identitetens utveckling i åtta stadier är den psykosociala utvecklingspsykologins bäst kända teori. Teorin bygger på Freuds utvecklingsstadier men betoningen ligger på samhällets påverkan. I Eriksons teori ses utvecklingen inte bara neråtgående eller enbart framåtgående, utan individen går genom kriser när han möter yttre och inre trycket. På olika utvecklingsstadier har individen en kris eller en uppgift att lösa, och de kan lösas på ett positivt eller negativt sätt. En positiv lösning medför

att individen kan gå vidare med större mognad och mer kunskap. Om lösningen är negativ kommer individen att ha den negativa sidan som en del av sin personlighet. (Dunderfelt 1997, 234-235; www.tryggareskola.se; user.tninet.se.)

I denna avhandling kommer jag att studera utvecklingen av personerna från ålder 11 till 18. Därför ska jag koncentrera mig bara på de utvecklingsstadier som ingår i denna ålderskategori, nämligen skolåldern (ca.6-12 år) och ungdom (ca.13-18 år). I skolåldern är det positiva resultatet företagsamhet och det negativa är underlägsenhet (Erikson 1994, 91). Många sociologer använder termen institutionell karriär för de aktiviteter som beror på individens ålder i särskilda sociala miljö. Gemensamt för dessa miljöer är att de handlar om de yttre faktorer som bestämmer individens levnadslopp i någon bestämd ålder, som skolan. Den viktiga faktorn i denna ålder är gensvaret från föräldrarna, lärarna och kamraterna. Barnet måste få konstruktivt gensvar på sina handlingar, så att han eller hon kan känna sig lyckad och duktig i förhållande till andra. Det är också viktigt att barnet får i skolan uppgifter som inte är för lätta eller svåra eftersom på det sättet kommer företagsamhet att utvecklas. Om barnet inte får konstruktivt gensvar är risken att han eller hon känner sig oduglig och underlägset och skapar en motvilja till allt som skolan representerar. (Dunderfelt 1997, 247; Nurmi 1997, 259-260; www.tryggareskola.se.)

I ungdomen är huvudvikten på identitetsutveckling. Efter den positiva lösningen av krisen har individen en grundläggande identitet och efter den negativa lösningen kan individen känna splittring och ångest. I ungdomen experimenterar individen med olika roller och idoler och kamratgruppen kan bli mycket viktig eftersom den kan hjälpa individen att finna sin identitet. Identitetsutvecklingen sker inte utan smärta, eftersom någon grad av splittring och osäkerhet är nödvändig för utvecklingen. Det är naturligt att individen kan regrediera, dvs. tillfälligt gå tillbaka i utvecklingen. Individen kan svänga mellan barnsligt beroende och självständighet. Efter den positiva lösningen har individen förmågan att uppleva och bevara en inre enhet som någorlunda motsvarar andras uppfattning av en själv. Individen får också förmågan till tålamod och lojalitet mot människor och ideal. (Dunderfelt 1997, 247; Erikson 1994, 94, 97; www.tryggareskola.se; user.tninet.se.)

En annan känd teori inom utvecklingspsykologin är Robert J. Havighursts teori om olika uppgifter individen går igenom under utvecklingen. Denna teori uppstod i USA under 1940-talet men är användbar även idag. Med uppgifter menas utmaningar som möjliggör individens

utveckling och övergång till det nästa skedet av livet om man klarar av dem. Enligt Havighurst måste individen under ungdomen nå en ny och mogen relation till båda kön och hitta en maskulin/feminin roll för en själv. Man måste acceptera ens fysiska utseende och nå självständighet från föräldrar och andra vuxna i känslolivet. Individen ska ta ansvar för ekonomiska faktorer och sträva efter socialt ansvarsfullt beteende. Den unga människan måste utveckla världsåskådning, värdesystem och moral med vars hjälp han eller hon kan leva och planera sitt liv. Uppgiften är att tänka igenom sin framtid och den positiva lösningen riktar individens beslut. Individen kan också gå igenom en ideologisk kris när han eller hon bildar sin världsbild och sin världsåskådning och möter svårigheter i bildandet. (Dunderfelt 1997, 94-95; Himberg m.fl.1992, 93-94.)

3 Presentation av författarna

Dessa bokserier som jag kommer att analysera är skrivna av Enid Blyton, Annika Thor och J. K. Rowling. I det följande skall jag kort presentera dem, för att ge bakgrunds information också om deras egna liv och karriär.

3.1 Enid Blyton

Enid Blyton föddes 1897 i London, hon var familjens förstfödd och hade två syskon. Enids föräldrars äktenskap var inte så lyckligt och när de grälade flydde Enid till sin egen fantasivärld. Eftersom hon kände sig hjälplös inför föräldrarnas gräl började hon hitta på historier där hjältinnan hade full kontroll. År 1910 lämnade fadern familjen för en annan kvinna, men tog inte skilsmässan. (Koski 2000, 31-32.)

Enid Blyton utexaminerades som lärare i 1918 och nästa år undervisade hos Bickley Park School. Sedan blev hon privatlärare för fyra barn i Surbiton. När hon var 25 år hade hon nått hon sitt mål och nu var hon en författare. År 1917 publicerade *Nash's Magazine* de första tre av hennes dikter, och 1922 flera av hennes dikter och berättelser hade publicerats i *Teacher's World*. Hennes första bok var en diktsamling, *Child Whispers*, som utkom 1922. Hon var gift två gånger, först med sin förlagsredaktör Hugh Pollock och med honom fick hon två döttrar. När Blyton och Pollock skilde sig efter 18 år gifte hon sig med kirurgen Kenneth Darrell Waters 1943. (Koski 2000, 32-34.)

Blytons produktion består till största delen av ungdomsserier, till exempel *Fem, Äventyr, Mysteriet* –böcker. *Fem* –böckerna har blivit hennes populäraste serie, som skrevs i 21 delar och har både äventyr och deckarhistorier som motiv. Blytons böcker har kritiserats för att vara rasistiska, sexistiska och konservativa. Rollmodellerna är stränga och principen är att pojkar är pojkar och flickor är flickor. (Koski 2000, 34-35.) Under sin karriär skrev Enid Blyton nästan 700 böcker och år 1987 låg bara Bibeln och Lenins verk före henne i listan över flest

tryckta böcker. 1961 gjorde läkarna en diagnos att Blyton hade Alzheimers sjukdom och hennes berömda minne försämrades. Hon dog i augusti 1968. (Koski 2000, 31, 37.)

3.2 Annika Thor

Annika Thor föddes den 2 juli 1950 och hon växte i en judisk familj i Göteborg. Hennes moder hade emigrerat från Leipzig till Sverige 1933 (www.immi.kultur.se.) I dag bor hon i Stockholm med sin familj. Hon tyckte redan som barn att läsa andras berättelser och hitta på egna, hon skrev dikter, berättelser och teaterpjäser. Hon älskade böcker och ville på ett eller annat sätt syssla med böcker, så hon utbildade sig till bibliotekarie. Hon tyckte att hon inte var tillräckligt bra som författare. (www.bonniecarsen.se; www.forfattarcentrum.se.)

Hon började skriva först som frilansjournalist med inriktning på film, media och barnkultur. I januari 1993 medan hon letade efter information för en artikel stötte hon på några uppgifter om hur 500 judiska flyktingbarn kom till Sverige strax före andra världskriget. Hon beslöt att skriva en bok om detta och hennes debutbok *En ö i havet* kom ut 1996, och blev nominerad till Augustipriset som är ovanligt för en debutbok. Följande år kom ut de andra tre fristående fortsättningar till boken, *Näckrosdammen* (1997), *Havets djup* (1998) och *Öppet hav* (1999). Alla delar har också spelats in till en teveserie i nio delar och sändes i Sveriges Television under hösten 2003. (www.bonniecarsen.se.)

Thor har inte bara skrivit böcker om judiska flyktingbarn. I september 1997 kom ut *Sanning eller konsekvens* som också kom ut som film. Och 2000 kom ut boken *Eldfågeln* och 2002 hennes första bok för barn mellan 8 och 10 år som heter *Rött hjärta blå fjäril*. Hon har vunnit många priser med sina böcker, till exempel Astrid Lindgren –priset 2000 för sin samlade produktion, Deutscher Jugendliteraturpreis 1999 för *En ö i havet*. (www.bonniecarsen.se.)

3.3 Joanne Kathleen Rowling

J. K. Rowling föddes den 31 juli 1966 i Chipping Sodbury, England. Hennes föräldrar brukade läsa högt sagor för Joanne och hennes yngre syster Diana. Hon tyckte om Lewis Carrolls *Lisa i Underlandet*, senare hennes favoriter var C. S. Lewis Narnia-serie och Edith Nesbits böcker. Joanne brukade berätta historier om kaniner för sin syster och skrev sin första kaninhistoria när hon var 6 år. (Koski 2001, 237-238.)

Som 9-åring började Joanne i ny skola, som var liten och gammaldags. Första skoldagen var hon tvungen att göra ett matteprov och fick en nolla som betyg. Läraren var sträng och delade klassen i två grupper, intelligenta och dumma. Och Joanne hamnade i den dumma gruppen, detta har påverkat hennes dåliga minnen om skolan. Hon klarade dock skolan med fina betyg och fortsatte till Exeters universitet för att läsa franska. Efter universitetet jobbade hon som sekreterare men hela tiden skrev hon litet. När hennes mamma dog flyttade hon till norra Portugal och träffade där sin blivande make. De fick en dotter 1993 men skildes och Joanne och dottern flyttade till Edinburgh. (Koski 2001, 238-239.)

Rowlings första bok kom ut 1997 och hette *Harry Potter och de vises sten*, och 1999 var Rowlings böcker de mest sålda i Storbritannien. Hon har också skrivit tre fortsättningar för den första boken, de heter *Harry Potter och Hemligheternas kammare* (1998), *Harry Potter och Fången från Azkaban* (1999), *Harry Potter och Den flammande bägaren* och den senaste boken kom ut i april och heter *Harry Potter och Fenixordern* (2004). Före 2001 hade hennes böcker översatts åtminstone till 42 språk och påstås ha sålts i 76 miljoner exemplar. (Koski 2001, 229.) Hon har vunnit många priser, bland andra The British Book Award Children's Book of the Year 1998 och Guardian Fiction Award. (Koski 2001, 240.)

4 Material

Jag skall studera tre olika slags bokserier, Enid Blytons Fem-böcker, Annika Thors Steffi-böcker och J. K. Rowlings Harry Potter-böcker. Jag samlade material genom att läsa böckerna och skrev samtidigt anteckningar om utvecklingen på ett anteckningshäfte. Efter läsandet gick jag igenom mina anteckningar och försökte göra en preliminär analys av utvecklingen hos huvudpersonerna. I det följande skall jag beskriva vad böckerna handlar om och vad som händer i dem, för att ge en bild av vilka slags böcker jag kommer att studera. Jag har valt dessa bokserier eftersom de representerar olika genrer av barn- och ungdomslitteratur. Annika Thors Steffi-böckerna är fortsättningsböcker, Fem-böckerna är långserieböcker och Harry Potter-böckerna har gemensamma drag med både genrer. Alla bokserier innehåller många delar, Steffi-böckerna finns i fyra delar, Harry Potter-böckerna finns i 5 delar men jag skall studera de första 4 delarna eftersom jag inte fick tag på den svenska versionen av den femte delen. Och Fem-böckerna i 21 delar, men jag skall bara ta med 4 av dem, eftersom alla böckerna har samma struktur. Jag anser att materialet är omfattande så att det är möjligt få en bild av personerna och kunna visa utvecklingen.

4.1 Fem-böckerna

Alla av Fem-böckerna har samma basstruktur, syskonen Julian, Dick, Anne och deras kusin George (hon heter Georgina på riktigt men skulle hellre vilja vara en pojke) samt hennes hund Tim är på lov och under det råkar de in i något slags äventyr. Handlingen beskrivs alltid i samma ordning; lovet – tips om en händelse – äventyr – efterspaning – jakten – infångande – hjältarnas belöning. Det är bara äventyrets typ som varierar, men till exempel bovarna är ofta från circus eller utlänningar. Oftast är det också någon utanför Fem-gänget som hjälper till och gängets inställning till främlingen kan variera, de kan vara vänliga och, misstänksamma mot främlingen eller rent av avundsjuka.

I den första boken är Fem-gänget hemma hos Julian, Dick och Anne men de beslutar att resa någonstans tillsammans. De ser en cirkus passera byn och de möter Pålle, en pojke som är med i cirkusen. Fem-gänget lånar två husvagnar och följer cirkusen till Blåsjön. Där råkar de

in i äventyret när Pålles farbror Tiger-Dan och hans vän Lou har gömt stöldgodset i grottan där Fem-gänget har parkerat sina husvagnar. Innan barnen löser gåtan och avslöjar Tiger-Dan och Lou till polisen har de varit i fara. Till slut vinner de och blir belönade av vuxna och kan fortsätta sitt lov tillsammans med Pälle och hans apa Pongo, som har blivit Fem-gängets vänner.

I boken *Fem på fotvandring* har de en veckas lov från skolan och Fem-gänget går på en fotvandring. Där får de av misstag ledtrådar till en gömd skatt, men det finns också två rånare som försöker hitta den. Fem-gänget övernattar i en slottsruin mitt i en öde myr och måste försöka hitta skatten i botten av en tjärn före rånarna. Precis innan rånarna löser gåtan och vet var skatten är gömd, är Fem-gänget redan på väg till poliserna med skatten. Rånarna blir fast i myren och det är lätt för poliserna att gripa dem. Så är lovet slut och gänget kan återvända till skolan och berätta för sina kompisar hur de återigen hamnade i ett äventyr.

I den tredje boken har Fem-gänget sommarlov och de är hemma hos George på Kirrin. Georges pappa Quentin är forskare och hans amerikanska kollegas dotter Berta hotas av kidnappning. Bertas pappa beslutar att gömma henne på Kirrin förklädd som en pojke. Fem-gänget och Berta är ensamma hemma med hushållerskan Johanna, då kidnapparna av misstag griper George. Hon hinner dock lämna några ledtrådar innan kidnapparna för henne bort från huset. Med hjälp av ledtrådarna börjar Fem-gänget snart misstänka Gusse, en man som äger ett tivoli. Utan polisernas hjälp lyckas gänget att få reda på var kidnapparna gömmer George och en natt smyger Julian och Dick in i huset och befriar George, de låser också kidnapparna in i huset så poliserna behöver bara gå dit och ta fast dem.

I den fjärde boken har sommarlovet just börjat och Fem-gänget är på väg till Georges hem, men när de är framme får de veta att deras hushållerska Johanna har fått scharlakansfeber och alla i huset är därför i karantän. Kollegan till Georges pappa professor Hayling har lovat att barnen får stanna hos honom och hans son Meck. På Mecks äng har just en cirkus slagit läger och cirkusens trollkarl Woo är mycket intresserad av Mecks pappas uppfinningar. En natt blir professor Haylings viktiga papper stulna och Fem-gänget försöker igen ta fast tjuvarna. Innan gänget får fast dem hamnar de i fara men till slut lyckas de klara sig och allting är bra igen.

4.2 Steffi –böcker

Annika Thors böcker om två judiska flyktingbarn Steffi och hennes syster Nelli finns i fyra delar. Den första börjar när systrarna kommer till Sverige som flyktingar från Österrike på grund av tyskarnas judeförföljelser. Och i den sista delen har kriget äntligen tagit slut och systrarnas liv håller på att ändras igen.

I den första boken *En ö i havet* kommer Stefanie och Eleonore (Steffi och Nelli) Steiner från Wien och är på flykt undan tyskarnas judeförföljelser. Flickorna är bara 12 och 7 år gamla när de måste lämna sina föräldrar och fly till Sverige, där de ska bo på en ö utanför Göteborg. ”Vid världens ände”, tycker Steffi. Flickorna får inte bo tillsammans utan de måste bo hos två olika familjer. Steffi bor hos ett gammalt par, tant Märta och farbror Evert. Nelli däremot bor hos tant Alma, hennes make Sigurd och deras två barn Elsa och John.

När flickorna kommer till Sverige måste de börja ett helt nytt liv. De måste naturligtvis allra förts lära sig ett nytt språk, försöka skaffa några nya vänner och framför allt vänja sig vid en totalt annorlunda kultur, vilket bland annat betyder att de ska bli uppfostrade enligt kristendomens lära. Alma och Märta hör nämligen till pingstkyrkan. Så fort som flickorna har lärt sig tillräckligt med svenska, börjar de skolan. I början är det förstås inte så lätt för dem att gå i en svenskspråkig skola. Särskilt Steffi har en del problem med andra elever i skolan på grund av sin bakgrund. Nelli får nya vänner lättare och Steffi är lite avundsjuk på henne. Steffi känner sig inte hemma på ön utan väntar ständigt på att kriget ska ta slut och hon och Nelli kan återvända till Wien till sina föräldrar.

Steffi är i boken *Näckrosdammen* 13 år och har flyttat till Göteborg för att fortsätta sina studier i ett flickläroverk. I Göteborg bor hon inackorderad med Sven och hans familj, som var sommargäster på ön förra sommaren. Hon väntar mycket ivrigt att hon får träffa Sven igen. Hon är nämligen mycket kär i honom. Nu i Göteborg får Steffi nya vänner mycket fortare än på ön. Hennes bästa vän är Maj Karlsson som bor i Majorna (bosättningsområde för de fattiga) med sina föräldrar och sex syskon. Flickorna tillbringar mycket tid tillsammans och blir mycket goda vänner. Och så börjar Steffi känna sig mycket mer hemma i Sverige.

Steffi är mycket kär i Sven och tror att han har likadana känslor för henne, han bara inte vill visa dem för Steffi. Och så börjar hon föreställa sig saker om deras förhållande och också

berättar något som inte är sant för sina skolkamrater. Hela hennes liv rasar ner när hon får veta att Sven har en flickvän som heter Irja och att han inte har haft några kärlekskänslor för Steffi utan att han alltid har tänkt på Steffi som sin lillasyster. Samtidigt på skolan anklagar en klasskamrat att Steffi har fuskat i tyskskrivningen, fast hon inte har gjort det, tyskan är ju hennes modersmål. Efter de här händelserna beslutar Steffi att fly från Sven och skolan till ön. Hon kommer nog tillbaka till Göteborg, när hennes vän Maj har förklarat till lärarna att Steffi inte har fuskat. Men Steffi vill inte längre bo hos Sven och hans familj utan hon flyttar till sin lärare, Hedvig Björk.

I *Havets djup* är Steffi redan 16 år och går fortfarande i läroverket. Hon bor nu hos sin vän Maj och hennes familj, som har flyttat från en etta i Majorna till en trea i Sandarna. Steffi börjar gå ut och dansa och sminka sig med sin vän Vera som också har bott på ön. Vera är den som övertalar Steffi att följa med henne till alla möjliga ställen. Med Vera stöter hon på det verkliga livet, Steffi är ju ganska naiv och förstår inte alltid vad som egentligen händer.

Steffis föräldrar är inte längre kvar i Wien utan tyskarna har fört dem till Theresienstadt, ett läger i Tjeckoslovakien, där tyskarna har samlat tusentals judar från Wien, Berlin och Prag. Därifrån skickar föräldrarna inte längre långa brev som förut, utan enkla brevkort utan kuvert. Texten är kortfattad, den innehåller bara trettio ord. I Theresienstadt dör mamma i tyfus och pappa blir spårlöst försvunnen. Efter läroverket vill Steffi fortsätta till gymnasiet eftersom hon alltid har velat bli läkare, precis som pappa. Men tant Märta och farbror Evert har inte råd med det. Men om hon hoppar över första klassen i gymnasiet så får hon ett bidrag av hjälpkommittén, som inte har råd att betala för tre år på gymnasiet. Så studerar hon hela sommaren med hjälp av sin klassföreståndare Hedvig Björk och hennes engelska kamrat Janice, som bor hos Märta och Evert som sommargäst.

I den sista boken *Öppet hav* har Steffi varit 6 år i Sverige och är nästan 18 år. Kriget har äntligen tagit slut och alla firar det. Nu känner hon att hela världen ligger framför henne, i synnerhet efter att hon har tagit studenten. Hon måste bara bestämma vad hon vill göra; vill hon stanna kvar i Sverige, åka tillbaka till Wien eller kanske åka till Amerika där hon har några släktingar. Men nu möter hon Sven igen och alla gamla känslor dyker upp. Tidigare var det bara Steffi som var kär men nu blir också Sven intresserad av henne. Och så börjar de umgås, precis som Steffi har önskat redan under flera år.

Hon börjar också leta efter sin far på allvar. Först försöker hon med hjälp av några byråer men efter det att hon inte lyckas på det sättet, börjar hon söka efter honom själv bland de flyktingar som har kommit till Sverige. Hon får verkligen veta något om sin pappa men kan inte vara säker på om han är död eller om han fortfarande lever. När Steffi slutligen hittar sin pappa vet hon inte vad hon skulle göra. Först beslutar hon att stanna kvar i Sverige där hon har alla sina vänner och sin kärlek. Men sedan hon får veta att Sven har svikit henne, vill hon resa till Amerika med pappa och Nelli. I Amerika kan hon äntligen börja utbilda sig till läkare, något som hon alltid har drömt om. I slutet åker Steffi och Nelli först till England, där de ska möta sin pappa, och därifrån fortsätta till Amerika, för att börja ett nytt liv igen.

4.3 Harry Potter –böcker

Harry Potter är en helt vanlig pojke, som bor hos sin mosters familj efter att hans föräldrar dött när han varit ett år gammal. Men på sin elfte födelsedag får han veta att han är en trollkarl. Varje del av bokserien berättar om ett av Harrys år i skolan, så han blir ett år äldre i böckerna. Det ska skrivas 7 delar om Harry Potter, en bok om varje år i Hogwarts skola, hittills har det kommit ut fem delar.

Den första boken heter *Harry Potter och de vises sten*. Som sagt är Harry en helt vanlig pojke, som på sin elfte födelsedag får veta att han är en trollkarl och ska börja på Hogwarts skola för häxkonster och trolldom. Han har ett ärr, som liknar en blixtpå pannan och får veta att hans föräldrar dödades av en kraftig trollkarl Voldemort, och när han försökte döda Harry lyckades han inte utan förlorade all sin kraft och Harry fick ett ärr på pannan.

Tidigare hade Harry inga vänner men nu blir han vän med Ron Weasley och Hermione Granger, som tillhör samma elevhem, Gryffindor, på Hogwarts. Men han blir också genast ovän med Draco Malfoy, vars pappa var Voldemorts anhängare. Under skolåret stöter Harry med Ron och Hermione på en gåta som de försöker lösa, fast medan de gör det bryter de mot många av skolreglerna. Till slut avslöjar de att det är Voldemort som försöker stjäla de vises sten, som ligger gömda i skolan, för att få tillbaka sina krafter. Han försöker också döda Harry igen för att bevisa att ett barn inte är starkare än han. Harry är nära döden men till slut lyckas han att hindra Voldemort att ta stenen.

I början av *Hemligheternas kammare* slutar snart sommarlovet och Harrys andra skolår på Hogwarts börjar, men en husalf, Dobby, har gömt alla brev som har kommit till Harry under sommaren, så Harry har inte på hela sommaren hört om sina vänner. En natt när Harry är inlåst i sitt sovrum kommer Ron och hans bröder George och Fred med en flygande bil för att rädda Harry och för honom hem till sig. När det är dags att åka till Hogwarts, låser Dobby grinden till perrong 9 $\frac{3}{4}$ så att Harry och Ron måste flyga med bilen till skolan. Dobby försöker varna Harry att han är i stor fara om han återvänder till skolan men säger inte varför, så Harry, Ron och Hermione måste igen försöka lösa gåtan.

Det händer underliga saker i skolan och det påstås att Hemligheternas kammare har öppnats och detta betyder att alla i Hogwarts är i allvarlig fara. Till slut löser Harry och Ron gåtan men före det har både Hermione och Rons lillasyster Ginny blivit anfallna av någon eller något som förstelnar sina offer. Igen är det Voldemort som försöker döda Harry så att han skulle få sina krafter tillbaka, när han märkte att när han anföll Harry för 11 år sedan tillförde han sina krafter i Harry. Innan allting är bra igen är Harry nära att dö men Hogwarts rektors Fenixfågel Fawkes räddar Harrys liv med sina tårar som har läkande kraft.

I *Fången från Azkaban* är det återigen sommarlov och Harry väntar bara på att skolan skulle börja igen. När skolan äntligen börjar är det inte så lyckligt, eftersom en farlig fånge, Sirius Black, har rymt från trollkarlarnas fängelse Azkaban och alla tror att han är på väg till Hogwarts för att döda Harry. Alla antar att Sirius har varit Voldemorts anhängare och förrått Harry föräldrar som var Sirius bästa vänner, han är också Harrys gudfar. I skolan har säkerhetsåtgärderna skärpts och alla lärare ser efter att Harry är i säkerhet. Skolan bevakas av Azkabans vakter, dementorerna, som kan vara farliga så Harry försöker under hela skolåret lära sig en besvärjelse som kan skydda mot dem.

Harry, Ron och Hermione har på egen hand försökt leta efter Sirius och när de hittar honom får de veta sanningen. Sirius var iscensatt för dådet och har suttit i fängelse i tolv år för någonting han inte har gjort. De griper mannen som förrådde Harrys föräldrar men innan de hinner ta honom till myndigheterna lyckas han att rymma. De kan inte bevisa att Sirius är oskyldig så han måste ge sig iväg och gömma sig, tills någon kan bevisa att han inte är skyldig. När skolåret är slut måste Harry återvända till sin mosters familj, men nu vet han att om Sirius blir befriad kan han flytta in hos honom, eftersom han är Harrys riktiga vårdnadshavare.

I början av *Den flammande bågaren* tillbringar Harry igen sommarlovet hos familjen Dursley, och en natt drömmer han om Lord Voldemort och det gör fruktansvärt ont i ärret, det kan bara betyda att Voldemort är i närheten eller håller på att bli starkare. Men snart får Harry annat att tänka på när han får åka till Rons familj och de går och tittar på världsmästerskapen i quidditch, som är den magiska världens populäraste spel. När sommarlovet slutar och de återvänder till Hogwarts väntar en överraskning, de ska tillsammans med två andra trollkarlsskolor, Durmstrang och Beauxbatons, tävla i en magisk trekamp. Bara en från varje skola får delta. Men ur den flammande bågaren dras också Harrys namn, även om han inte har anmält sig och han är minderårig att delta.

Det händer mycket underliga saker under skolåret, som får Dumbledore att misstänka att Lord Voldemort är på väg tillbaka. Med hjälp av andra klarar Harry de två första uppgifterna i trekampen, och den tredje uppgiften är förtrollad så att Harry möter Voldemort, som behöver en droppe av Harrys blod att få tillbaka sin kropp. Harry lyckas dock fly från Lord Voldemort som försöker döda honom, och till slut vinner han trekampen. Men skolårets avslutning är inte denna gång så rolig som den brukar vara, eftersom det nu finns en chans att Voldemort har fått sina krafter tillbaka och med sina anhängare ska försöka komma till makt.

5 Metoder

Min studie handlar om huvudpersonernas utveckling i tre slags bokserier, och eftersom jag studerar utvecklingen i litteratur måste jag använda metoder från olika forskningsområden. Först använder jag metoder från litteraturforskningen, som inkluderar induktion, analys och jämförelse. Dessa är grundmetoder på alla områden inom systematisk vetenskap. (Wellek & Warren 1969, 11.) De teorier som undersöker relationen mellan texten och verkligheten kallas för mimetiska; litteratur är en avspeglning av den verkliga världen. Det finns många studier av barnlitteratur som är mimetiska, de undersöker oftast samhällsaspekter i böckerna. Man har studerat till exempel hur skola, vänskap, invandrare eller brottslingar skildras i barnböcker. (Nikolajeva 1998, 23.) Min studie är för en del mimetisk därför att jag studerar hur personerna och deras utveckling skildras i barn- och ungdomsböckerna. Enligt Nikolajeva finns det en del teorier som är samlingsnamn snarare än enhetliga modeller, och de innefattar ofta flera än två studieobjekt. (Nikolajeva 1998, 23.) Jag använder flera än bara en metod i avhandlingen så det finns ingen enhetlig modell utan jag har tillämpat olika metoder och teorier på min studie.

Vid studiet av utvecklingen har jag tillämpat forskningsmetoder använda inom psykologin som studerar levnadsloppet. Där använder man likadana metoder som inom utvecklingspsykologin, men man föredrar kvalitativa metoder. Litterära levnadshistorier bildar en viktig metod inom levnadsloppforskningen. I första hand använder man biografier och autobiografier samt brev och anteckningar. (Dunderfelt 1997; 42, 44.) Jag använder ju litterärt material men eftersom jag studerar fiktiva personer är det inte möjligt att på samma sätt studera utvecklingen som vid studiet av riktiga personers levnadslopp.

Litteraturforskningen är mestadels tolkning av texter, därför är det viktigt att lägga märke till vad som menas med tolkningen. Tolkningen är den känsligaste metoden inom litteraturforskningen (Nevala 1983, 131). Tolkningsprocessen sker i två faser; från del till helhet och från helhet till del., detta kallas för den hermeneutiska cirkeln. När man börjar läsa och först lägger märke till textens detaljer, skapar man en preliminär uppfattning om vad boken går ut på. Läsaren skapar en otydlig kontext av sina egna föreställningar och förväntningar, med vars hjälp hon eller han bedömer bokens olika drag. Under läsprocessen går man fram och tillbaka mellan del och helhet, när man läser vidare kan de nya

erfarenheterna leda till granskning av den första föreställningen om helheter. Man läser samtidigt framåt och bakåt, man förutspår och tänker på vad som hände tidigare. (Eagleton 1997, 101; Lagerroth 1976, 92.)

Den fenomenologiska hermeneutikens grundtanke är att man aldrig förstår något som man inte tidigare har upplevt. Texten man förstår är alltid den av henne eller honom uppfattade texten. Resultaten av detta är att olika människor upplever saker och ting olika, beroende på olika anlag, erfarenheter osv. Texten ger plats för olika upplevelser och med detta för olika tolkningar. Varje tolkning måste emellertid hållas inom en viss ram, så tolkningen kan inte vara vad som helst, men resultatet beror på tolkarens personliga sätt att se. Det finns ingen möjlighet att utföra en slutgiltig eller uttömmande tolkning. (Eagleton 1997, 105; Lagerroth 1976, 101-104.)

Sist använder jag metoder som tillhör komparativ litteraturforskning. Enligt István Sötér är komparativ litteraturforskning ingen självständig vetenskapsgren, inte heller är det ett ytterligare perspektiv på forskningen, utan den är en oundviklig arbetsfas i all litteraturforskning (Nevala 1983, 131). Jag använder jämförelse på två olika sätt. Först ska jag jämföra hur huvudpersonens utveckling sker under alla böcker i serien. Till exempel i Steffi – böckerna jämför jag hur Steffis tankar om framtiden har förändrat sig under tiden, jag jämför hennes tankar i den första delen av bokserien med hennes tankar i den sista delen. Jag kommer också att jämföra hur utvecklingen har presenterats i olika bokserier, till exempel hur presentation om Steffis utveckling skiljer sig från presentation om Harry Potters utveckling.

Jag började mitt arbete genom att läsa alla tre bokserier för att få en bild av handlingarna, personerna och deras eventuella utveckling. Under den första gången jag läste böckerna gjorde jag inga anteckningar utan läste bara för att få en preliminär uppfattning om böckerna. Sedan läste jag böcker om barn- och ungdomslitteratur, personskildring och utvecklingspsykologi för att få information som är bakgrunden till min avhandling. Jag skrev också den första versionen av teoridelen, eftersom jag då kunde börja läsa om böckerna jag skulle analysera. Innan jag började läsa gjorde jag en preliminär kartläggning av på vilka områden utvecklingen kommer att förekomma baserad på det första läsandet av böckerna. Nu koncentrerade jag mig på en bokserie åt gången, och denna gång gjorde jag anteckningar medan jag läste. Efter läsandet analyserade jag vilka slags motiv det förekom i bokserien, hur personerna skildrades och hur huvudpersonen utvecklade sig. Sedan började jag läsa en annan

bokserie och gjorde anteckningar, och därefter analyserade jag utvecklingen. Och på samma sätt gick jag igenom den tredje bokserien. Därefter jämförde jag motiven och personskildringen i bokserierna och hur utvecklingen av huvudpersonerna skilde sig i de olika bokserierna.

Bristen på några enhetliga metoder och teorier som skulle passa på min studie har orsakat att jag har varit tvungen att tillämpa olika teorier och metoder, som kanske inte direkt motsvarar det sättet jag har gjort min studie. Litteraturforskning är inte någon exakt vetenskap, så man kan inte få några exakta resultat av studien. När man använder den komparativa metoden måste man enligt Nevala vara medveten om metodens svagheter. Vi måste tolka verket eller flera verk innan vi inte ens kan jämföra dem med varandra. (Nevala 1983, 131.) Ett problem med komparativ metod är att man inte kan skapa några allmänna principer som skulle passa alla studier med komparativa metoder.

6 De typiska motiven och personskildringen i bokserier

I den här delen av min avhandling skall jag redogöra för vilka slags motiv det förekommer i de tre bokserier samt hur personerna har beskrivits. Under studiet av böckerna märkte jag att alla bokserierna hade gemensamma drag som också är allmänt typiska för barn- och ungdomsböcker. Genom att studera personskildringen kommer jag att ta reda på om det finns någon utveckling att studera i den egentliga analysen av denna studie.

6.1 Motiv som förekommer i bokserier

Genom att visa hur alla tre bokserier har likadana motiv skall jag motivera användningen av just dessa böcker. Varje bokserie var olik från de andra två, men man kan jämföra dem eftersom de också har motiv som är gemensamma för alla. Enligt Nikolajeva (1998) menas med ett motiv ett återkommande mönster i historien. Till litterära motiv hör till exempel vänskap, sökande, reda, hämnd, döden osv. Sökande är förmodligen det vanligaste motivet i barn- och ungdomslitteraturen, om man inkluderar sökande såväl efter föremål och personer som sökande av identitet. Ett vanligt slutmotiv på hela historien är återföreningen. (Edström 1982, 33; Nikolajeva 1998, 42.) I Fem-böckerna tillfångatas brottslingen och återförenas med polisen och i Steffi-böckerna återförenas familjen när Steffi och Nelli i slutet hittar pappan och reser tillsammans till Amerika.

Sökande förekommer i alla tre bokserier, men det är inte samma slags sökande i alla bokserierna. I Steffi-böckerna är det främst frågan om identitetssökande, därför att Steffi blir äldre och utvecklar sig. Ett annat sökande är Steffis sökande efter sin pappa som har försvunnit när kriget har tagit slut. I Fem-böckerna söker barnen efter lösning på gåtan och kanske de omedvetet söker efter äventyr för att de alltid råkar hamna i ett. I Harry Potter-böckerna söker Harry efter livet han tillhör, dvs. livet i den magiska världen. Han hatar att bo hos familjen Dursley, där känner han att han inte hör till. Förutom söker han information efter hans föräldrar som är döda, eftersom ingen av familjen Dursley vill prata om dem. Harry söker också efter lösningen på gåtan och i varje bok händer underliga saker på Hogwarts som Harry försöker lösa med sina vänner Ron och Hermione.

Man kan säga att ett annat motiv som förekommer i Fem -böckerna och Harry Potter - böckerna är gåta eller mysterium, eftersom huvudpersonerna i alla böckerna måste försöka lösa gåtan som är huvudtemat i båda bokserier. Förutom det är kampen mellan gott och ont ett motiv som förekommer i båda bokserier. I Fem-böckerna är kampen inte så direkt, där är det frågan om kampen mellan barn och vuxna och mellan barn och brottslingar. I Harry Potter – böckerna är kampen tydlig, den står mellan den goda magin och svarta magin. Denna kamp konkretiseras i Harrys kamp mot Mörkrets Herre, Lord Voldemort, som i varje bok försöker ta livet av Harry och på det sättet få tillbaka sina krafter och återfå makten.

Utbildningen förekommer i alla böckerna och dess viktighet betonas. I alla böcker anses man att de är viktigt att gå i skolan, till exempel i Fem-böckerna anser man utbildningen vara förutsättningen för att vara en medlem i samhället. I boken "Fem på tjuvjakt" finns en pojke, Pålle, som är med i cirkusen med sin farbror men inte längre vill åka runt med den, eftersom farbror var en skurk och blev fast för smuggling. När äventyret tar slut och det är dags att åka hem, är Pålles belöning att han får flytta till Janssons bondgård. Villkoret är att han lovar att gå i skolan några timmar om dagen för att lära sig läsa och räkna, så att han blir en respektabel medlem av samhället. För övrigt spelar skolan inte så stor roll eftersom barnen alltid har lov från skolan när äventyret sker och att återvända till skolan betyder att under skolåret äger inga äventyr rum.

I de andra två bokserierna spelar skolan en större roll, eftersom den är en viktig del av romanfigurernas liv, i Harry Potter –böckerna händer allting nästan enbart i skolan, Hogwarts, som är en internatskola. Å andra sidan är ämnena man undervisar på Hogwarts inte alls normala eftersom skolan är för trollkarlar och häxor så eleverna lär sig saker som hör till magins värld. I alla fall anses utbildningen vara en viktig del av livet även om den inte är den "normala" utbildningen för yrket. Även i Steffi-böckerna spelar skolan en stor roll eftersom Steffi och Nelli där lär sig svenska och blir medlemmar i det svenska samhället. Skolan har olika betydelser för Steffi och Nelli, för Steffi är den nödvändig för att hon ska bli läkare och för Nelli är den mest en plats där hon kan träffa sina vänner.

Grupptillhörigheten är ett ytterligare motiv som förekommer i alla tre bokserier. I alla av dessa böcker finns det personer som antingen tillhör en grupp eller försöker eller vill tillhöra en grupp. I Fem-böckerna är Fem-gänget en sluten grupp som inte lätt tar nya personer in i

den innersta kretsen även om det alltid finns personer som försöker höra till gruppen. De kan bli vänner med Fem-gänget men kommer inte in i den innersta kretsen. Huvudpersonerna är medvetna om deras grupp eftersom de hela tiden hänvisar till den som Fem-gänget.

I Steffi-böckerna hör Steffi och Nelli till olika slags grupper; sin egen familj, sin fosterfamilj, flyktingar, judar, skolklassen, kamratgruppen, samhället på ön osv. När flickorna först börjar skolan på ön försöker de båda att komma in i gruppen men det går inte så lätt. Nelli får nästan genast vänner i skolan och blir medlem i gruppen men Steffi blir inte accepterad eftersom hon talar svenska med brytning och ser annorlunda ut, så hennes ansatser att bli accepterad är en stor del av hennes utveckling. Steffis och Nellis utveckling sker i olika plan eftersom de tillhör många olika grupper som är en del av deras identitet men som oftast avviker från det normala och därför förorsakar problem i deras liv.

Grupptillhörigheten är central i Harry Potter –böckerna eftersom eleverna i skolan är indelade i fyra elevhem som samlar poäng och försöker vinna pokalen i slutet av skolåret. Elevhemmen tävlar mot varandra och därför är det viktigt att vara trogen mot sitt eget elevhem, vilket gör grupptillhörigheten starkare. Eftersom Harry Potter är föräldralös bor han hos sin mosters familj, som behandlar honom illa, hör han inte riktigt till familjen. Därför känner han att hans riktiga hem är i Hogwarts, där han har sina vänner och känner sig lycklig.

6.2 Hur personerna beskrivs?

I romanerna är personskildringen en viktig del, som i stort sett kan bestämma hur läsaren upplever romanfiguren. I detta kapitel skall jag analysera hur de viktigaste romanfigurerna i dessa tre bokserier har beskrivits. Genom att kartlägga romanfigurernas egenskaper kan jag konstatera om det i alla bokserierna finns någon utveckling.

6.2.1 Fem-böckerna

Om man analyserar Fem-böckerna enligt Forsters indelning av figurer, så är både huvudfigurerna och bifigurerna platta, de är karikatyriska och outvecklade. Huvudpersonerna i böckerna är Anne, Dick, Julian, George och hunden Tim. Ingen av figurerna utvecklar sig i dessa böcker, de är statiska och ingenting har en riktig inverkan på deras inre liv. Vi får inte veta mycket om dessa figurer, endast ytliga saker, ingenting om varför de handlar som de gör. Till exempel, George är alltid väldigt avundsjuk på alla som kommer utanför Fem-gänget, men orsaken till det får vi inte veta, det bara är så.

Anne är den yngsta i Fem-gänget och hon beskrivs som en stereotypisk flicka som tar hand om att alla får mat samt när de är ute och tältar ser hon till att allt är snyggt och bekvämt. Hon är också alltid först lite obenägen att råka in i äventyren, men i verkligheten skulle hon inte vilja gå miste om ett äventyr. Julian i motsats är den äldsta i gänget och därför är han den som fattar beslut och alla respekterar honom. Om Dick ges inte så mycket information, men han är alltid redo att lösa mysterier och är inte heller rädd för någonting. George är en riktig raggare, hon heter Georgina, men skulle hellre vilja vara en pojke och beter sig också som en pojke. Hon har alltid rätt och alla andra måste ändra sina åsikter. Eftersom figurerna är platta så ger författaren inte information om varför George hellre skulle vilja vara en pojke. Hunden Tim är också medlem av gänget, han ges ibland som att han ha mänskliga egenskaper och ibland beskrivs han som bara ett djur. Han är mycket fäst vid George och har förmågan att igenkänna skurkar och signalerar det genom att morra när sådana är i närheten.

Man får veta ännu mindre om bifigurerna i Fem-böckerna. Georges pappa Quentin är forskare och han beskrivs som tankspridd och förhåller sig inte positiv till Georges vänner, även om de är släktingar till honom. Författaren meddelar inte varför Georges pappa är sådan han är, vi får inte veta till exempel om hans förflutna. Georges mamma Fanny beskrivs inte så noggrant, men hon avbildas som den ideala husfrun på femtiotalet. Hon jobbar inte och tar hand om huset och barnen, även om i Fem-böckerna familjen har hushållerskan och barnen får göra nästan vad de vill utan att någon vuxen säger emot. De fyra delar av Fem-böckerna jag läste gav nästan ingen information om Anne, Dick och Julians föräldrar, kanske därför att nästan alla händelserna i dessa fyra böcker ägde rum nära Kirrin, som är Georges hem. Det kanske finns mera information om dem i det andra 17 böcker som jag inte behandlar.

6.2.2 Steffi-böckerna

I dessa böcker är huvudfigurerna runda och dynamiska, de är multidimensionella och har förmågan att utveckla sig. De två huvudpersonerna, systrarna Steffi och Nelli, är i den första delen lite naiva och barnsliga, men Steffi måste ganska snabbt mogna sig eftersom hon måste ta hand om Nelli, som är yngre och inte förstår allting. Deras utseende är också en viktig del av beskrivningen eftersom det framhäver deras olikhet och olik ställning i samhället. De är inte ljusa utan mörka och de är inte heller kristna. Författaren presenterar Steffis utveckling i många olika livsområden och hennes inre liv är viktigt och det gör hennes figur mer trovärdig. Nellis inre liv beskrivs inte så mycket i de tre första böckerna, hennes roll blir viktigare i den fjärde boken, och då beskrivs hennes tankar i större detalj.

Nästan alla av bipersonerna är också runda i dessa, vi får veta om dem mera än bara deras namn och handlingar. De viktigaste bipersonerna är runda, de är Steffis fostermamma Märta och Nellis fostermamma Alma, också Steffis bästa vänner Vera och Maja är i stort sett runda men inte på samma sätt som Märta och Alma. Vi får veta motiven bakom deras handlingar och det ger oss möjligheten att lära mera om deras inre liv och det gör figurerna multidimensionella. Till exempel är Steffis fostermamma Märta först ganska sträng mot Steffi och senare får vi veta att hennes egen dotter dog när hon var i Steffis ålder, därför har Märta det svårt att veta hur hon borde förhålla sig till Steffi. De andra bipersonerna är inte runda på samma sätt som de andra eftersom vi får information om dem men dessa bipersoner utvecklar sig inte så mycket men de är inte karikatyriska och stereotypa som platta figurer oftast är, därtill kan man säga att de är runda men statiska.

Interaktionen mellan figurerna är central för personskrivningen eftersom figurerna utvecklar sig genom interaktionen och kontrasterna mellan figurerna. I Fem-böckerna hade interaktionen mellan figurerna inte någon större inverkan på deras karaktär, men i Steffi-böckerna sker utveckling genom interaktionen mellan de olika figurerna. Det är en orsak till att figurerna här är runda och inte platta som i Fem-böckerna. Steffis relation och interaktion med Märta är en av de mest centrala, eftersom Märta har en stor inverkan på Steffis utveckling.

6.2.3 Harry Potter –böckerna

Analysen om personskrivningen i Harry Potter –böckerna visar att de finns två slags personer, platta och runda. Det är bara huvudpersonen Harry Potter som är en riktig rund figur, alla andra är antingen platta eller en mellanform mellan runda och platta figurer. Harry beskrivs i stor utsträckning så han är en rund figur. Vi får veta om hans önskningar, tankar och motiven bakom hans handlingar. Harry blir äldre under serien men hans psykologiska utveckling beskrivs inte så tydligt som Steffis i Steffi –böckerna. Huvudvikten är inte på Harrys utveckling utan på handlingarna i boken, dvs. mysteriet och äventyret.

Harrys bästa vänner Ron och Hermione är inte helt platta men inte runda heller, men de är dynamiska. I alla fall får vi veta mer om motiven bakom Rons handlingar. Till exempel vet vi att Ron vill vara duktig och göra sina föräldrar stolta över honom, eftersom han har fem äldre bröder och blir lätt i skuggan av dem. Ett exempel på Rons dynamiska karaktär kan ses i att Rons attityd till Hermione förändras under historien. Först tyckte han inte så mycket om henne, men genom Hermiones handlingar och Rons mognad förändras Rons attityd och de blir bättre vänner i slutet. Hermiones dynamiska karaktär kommer fram i exemplet hur hon i början är mycket noga med att inte bryta mot skolregler. När hennes vänskap med Harry och Ron blir betydelsefullare bryter hon frivilligt mot regler för att skydda de andra. Å andra sidan vet vi inte mycket om motiven bakom hennes handlingar, till exempel får vi inte veta varför Hermione är en plugghäst och tar allting så allvarligt.

Bipersonerna i Harry Potter –böckerna är på mesta dels platta och statiska. De alla blir äldre under historien men författaren beskriver inte deras psykologiska utveckling, den kommer inte ens fram i deras handlingar. Till exempel vet vi att familjen Dursley hatar Harry och allting som har att göra med magin, men vi får inte veta varför de känner så. Förutom händer det ingen förändring i deras attityd mot Harry och magin under historien utan de hela tiden avskyr hela tanken om den magiska världen och faktumet att Harry är en trollkarl.

6.2.4 Slutsatser om personskildringen

Denna analys av personskildringen i de tre bokserier visar att personerna i Steffi –böckerna (fortsättningsböcker) är runda och för mesta också dynamiska. Personernas inre liv och motiv presenteras i samband med deras utveckling och mognad. I Fem–böckerna (långserieböcker) är alla personer platta och statiska. Personernas inre liv presenteras inte, motiver bakom deras handlingar är inte kända och de utvecklar sig inte heller. Eftersom Harry Potter –böckerna har gemensamma drag med båda typer av bokserier visar den att personerna också är en mellanform, ett antal personer är runda och dynamiska en del är platta och statiska. En del av personerna utvecklar under historien medan en del bara blir äldre men ingen utveckling händer i och för sig.

Eftersom personerna är platta och statiska i Fem-böckerna betyder det att det inte händer någon utveckling hos huvudpersonerna. Således finns det inte någon utveckling att studera. Därför ska jag i fortsättningen studera huvudpersonernas utveckling bara i Steffi – och Harry Potter –böckerna. Med denna analys har jag visat att det inte alltid finns utveckling i barn – och ungdomsböcker även om utveckling och mognad är centrala för barnens liv i verkligheten. Enligt personanalysen kan jag konstatera att det kommer att finnas betydligt mer utveckling att studera i Steffi –böckerna, där huvudvikten är i Steffis utveckling och mognad. I motsats är huvudvikten i Harry Potter –böckerna i handlingen och därför antar jag att utvecklingen inte presenteras i samma utsträck som i Steffi –böckerna. Redan denna analys konfirmerar min hypotes om utvecklingen.

7 Analysen av utvecklingen

I denna del av avhandlingen kommer jag att presentera hur huvudpersonernas utveckling förekommer i Steffi –böckerna och Harry Potter –böckerna. Som jag i det föregående kapitlet konstaterade finns det ingen utveckling i Fem-böckerna således skall jag inte analysera dem i detta kapitel. Jag kommer att analysera huvudpersonernas utveckling i sex olika områden och sedan kommer jag att ta upp de utvecklings uppgifter som tydligt förekommer i utvecklingen.

7.2 Steffi –böckerna

Annika Thors böcker om Steffi hör till fortsättningsböcker där huvudpersonen blir äldre och utvecklar sig i olika livsområden. Vi får följa Steffis liv under sex år i Sverige dit hon har kommit som flyktingbarn från Österrike tillsammans med hennes lillasyster Nelli. Steffi är tolv år gammalt barn i den första boken och i den fjärde och sista boken har hon redan fyllt arton år. Steffi utvecklar sig i många olika områden men jag ska studera hennes utveckling på sex sammanhang. Jag kommer att studera hur hennes relation till fosterfamiljen, sina föräldrar och religion utvecklas samt ska jag studera hur hon löser problem och vilken inverkan omgivningen har på hennes utveckling. Ytterligare ska jag studera hur hennes tankar om framtiden förändras när hon blir äldre.

7.1.1 Relation till fosterfamiljen

När Steffi och Nelli kommer till ön ska de bo i olika familjer, Nelli hos tant Almas familj och Steffi hos tant Märta och farbror Evert. Farbror Evert är fiskare så han är inte hemma så mycket men när Steffi möter honom för första gången tycker hon genast om honom. Det beror mycket på att han kan lite tyska så han kan redan från början diskutera med Steffi. Tant Märta kan ingen tyska och måste i början kommunicera med Steffi med teckenspråk och gester. Steffis relation med farbror Evert förblir nästan oföränderlig hela tiden. Han tycker om Steffi

redan från början och visar det genom att tala vänligt med henne och ofta ta hennes sida om hon och tant Märta är oeniga.

Steffis relation med tant Märta utvecklar sig under Steffis vistelse i Sverige. I början tycker Steffi inte alls om tant Märta. Hon är till och med lite rädd för henne och tycker att Märta är mycket gammalmodig och sträng. Steffi tycker inte om de kläder som hon får utan är mycket avundsjuk på Nelli, vars kläder är mycket modernare och vackrare än hennes. Steffi är säker på att Märta inte tycker om henne. Och så skulle Steffi mycket hellre bo hos tant Alma, där Nelli bor. Men Steffi börjar förstå varför tant Märta är som hon är när hon får höra om Anna-Lisa, Märtas och Everts dotter som har varit död i fjorton år. Tant Alma berättar att tant Märta tog hennes död mycket hårt och att hon var mycket annorlunda förr. Alma tror att tant Märta tog Steffi därför att hon ville rädda ett barn eftersom hon inte kunde rädda Anna-Lisa. Så småningom lär Steffi känna också den andra sidan av tant Märta, och börjar gilla och respektera henne. Steffi blir glad när tant Märta försvarar henne mot en elak pojke, eftersom hon känner att tant Märta har accepterat henne och verkligen tycker om henne.

”Ingen, säger tant Märta. Ingen ska komma och säga sådant till min tös. (--)

”Min tös”, sa tant Märta. Min tös! Som om Steffi vore hennes eget barn.” EÖIH,

s. 192

Senare kommer Steffi att tänka på religion och hennes egna judiska rötter bestämmer hon att lämna Pingstkyrkan och när hon berättar det för tant Märta är hon lite rädd för att hon ska förlora tant Märtas kärlek tillsammans med Jesus kärlek. Nu tänker hon för första gången att Märta verkligen älskar henne. Med tiden börjar Steffi bli glad att de inte båda, hon och Nelli, bor tillsammans hos tant Alma, eftersom Alma och Sigurd tänker på att sända bort Nelli till ett judiskt barnhem i Göteborg. Steffi vet att tant Märta aldrig skulle göra något sådant. Steffi och Märta har börjat prata om olika saker med varandra och Steffi kan även fråga henne om råd. De har blivit närmare med varandra fastän de har så olika livsåskådningar.

”Tänk, säger tant Märta, att jag sitter här och pratar med dig som med en vuxen människa. Det hade jag inte kunnat tro första gången jag såg dig. (--) De har aldrig talat med varandra på det här sättet förut.” ÖH, s. 58

Efter nästan sex år i Sverige känner Steffi sig hemma bara hos tant Märta och farbror Evert på ön. Nu vågar Steffi äntligen säga vad tant Märta betyder för henne:

”Och så säger hon det till slut. Kära tant Märta, säger hon. Kära, älskade tant Märta. Jag tycker så mycket om dig.” ÖH, s. 59

7.1.2 Relationen till föräldrarna

När Steffi måste fly från Österrike och lämna sina föräldrar är hon bara tolv år gammal och fortfarande mycket beroende av dem. Hon saknar dem mycket och tänker på dem jämt och försöker hela tiden hålla kontakten med dem genom brevväxlingen. Det är mycket viktigt i början att hon vet att mamma och pappa tänker på henne och Nelli men hon saknar mammas omsorg. Eftersom hon är äldre än Nelli har hon starkare minnen om deras liv i Wien och minns föräldrarna bättre. Föräldrarna är så långt borta och Steffi blir ibland orolig för och förtvivlat att de kanske inte längre bryr sig om henne och Nelli, varför annars hade de skickat dem till Sverige. När mamma inte är arg för det att Steffi har klippt sitt vackra långa håret, blir hon mycket besviken, för hon tror att mamma inte längre bryr sig om Steffi.

”Jag ser att du har klippt håret. Det får dig att se äldre ut, eller är det något annat som har förändrats? Man börjar se hur du kommer att se ut som vuxen. Jag ser att du har klippt håret. Som om det inte betydde någonting. Som om det knappt angick mamma. (---) Bryr hon sig inte alls om vad Steffi gör längre?”
EÖIH, s. 121

Hon tänker alltid på framtiden när hon får vara med sin familj och fortsätta leva tillsammans. I många brev som Steffi har skrivit till sina föräldrar har hon inte alltid berättat allting. Ofta vill hon inte berätta om de onda saker som hänt eftersom hon vill skydda dem och inte göra dem oroliga för henne. Hon avskyr att ljuga men gör det i alla fall. Men sedan börjar hon tänka på något.

”Tänk om mamma och pappa gör likadant! Om de inte berättar hela sanningen för henne? För att inte göra henne ledsen, eller för att den namnlöse tysken

förbjuder dem att göra det? Allt kanske är mycket värre än hon tror?” HD, s. 81-82

I början ser Steffi sina föräldrar bara som föräldrar och vill att de ska försörja henne och Nelli så att hon inte behöver ta hand om Nelli. Nu när hon har blivit äldre kommer hon för första gången i sitt liv att tänka också på sina föräldrar på ett annat sätt än att de bara är hennes föräldrar. Hon tänker på att mamma inte alltid har varit mamma utan en person med egna bekymmer, drömmar och önskningar. Nu skulle hon vilja lära känna dem på ett annat sätt, hon är inte längre ett barn som ser upp till sina föräldrar och vill likna dem utan är sexton och vill pröva sin vuxenhet tillsammans med sina föräldrar. När hennes mamma dör på koncentrationslägret i Theresienstadt blir Steffi krossad och inser att hon har förlorat chansen att lära känna sin mamma igen. Hon kommer aldrig mer att kunna se henne eller prata med henne och be om råd. Nu vill hon göra allt hon kan för att få leva tillsammans med pappa efter kriget. Hon ska inte ge upp hoppet, inte ens när hon inte vet var pappa är. Hon börjar själv söka efter sin far, först genom byråer och sedan själv när några flyktingar kommer till Sverige och kanske har känt hennes pappa och vet var han är.

7.1.3 Religion

Steffi måste fly från Österrike på grund av sin religion, hon är judinna. På ön bor hon hos tant Märta som är mycket religiös men kristen. Tant Märta är säker på att om Steffi bara försöker hårt blir också hon kristen. Så Steffi måste följa med tant Märta till Pingstkyrkan varje söndag och lära sig be till Jesus. I början vet Steffi ingenting om kristendomen och vill inte bli kristen men hon säger ingenting utan bara följer med tant Märta till väckelsemötena. Och så låter båda Steffi och Nelli sig döpas några veckor senare. Steffi måste bara lära sig leva enligt pingstkyrkans stränga normer. När hon bor i Göteborg måste hon hela tiden tänka på vad hon får eller inte får göra, hon tänker hela tiden på vad tant Märta skulle säga.

”På ön fick hon inte ens lyssna på musik på radion. Det var syndigt, enligt tant Märtas och pingstkyrkans regler. Hon känner ett stygn av dåligt samvete vid tanken på tant Märta, men hon slår bort det.” NRD, s. 63

Nu vill hon glömma tant Märta och hennes regler och följa med sina vänner t.ex. på bio, dans eller någon konsert.

Men när tant Märta och hela församlingen får veta om hennes biobesök hamnar hon i svårigheter med pingstkyrkan. Nu vill pastorn straffa henne och hon blir nästan utesluten ur församlingen. Steffi måste lova att inte mera göra sådant och så får hon stanna med i församlingen. Hon lovar det men känner inte att hon borde ångra så mycket vad hon har gjort. Det är inte hennes tro som säger att det är synd att gå på bio. Men trots att Steffi inte längre uppskattar pingstkyrkans regler så mycket, uppskattar hon fortfarande tant Märta. Steffis ilska för tant Märtas stränga regler kommer för första gången riktigt till utbrott när hennes vän vill att de ska gå och dansa. Nu vill hon strunta i Märta och pingstkyrkans regler.

Steffi börjar också söka efter sina egna religiösa rötter. Hon pratar om hemlandet och människorna där med sin vän Judith som också kommer från Wien och är judinna, då märker Steffi att ordet 'vi' har en annan betydelse för Judith än för henne. För Judith betyder det 'vi judar'.

”Innan tyskarna kom tänkte Steffi aldrig på att de var judar. Hon visste om det men det betydde inget annat än att de gick till synagogan ett par gånger om året.

(---) Tyskarna gjorde henne till judinna. När hon kom till ön blev hon kristen. (---)

Vad har jag? tänker Steffi. Vem är jag? Vem ska jag bli?” HD, s. 84

Judith och hennes starka judiska tro förorsakar mera problem för Steffi, som inte är så religiös som Judith. Steffi skäms när tant Märta bjuder Judith på fläsk. Hon har inte berättat för Märta att Judith inte äter fläsk eftersom hon är judinna och inte heller har hon berättat för Judith att hon själv har ätit fläsk utan protester i fyra år. Och när Judith ser Jesustavlan som hänger på väggen i Steffis rum blir hon mycket arg och besviken på Steffi.

”Vad har de gjort med dig? frågar hon. Har de tvingat dig att bli kristen? Tvingat.

Ja, kanske. Men hon gick med på det. Hon sa aldrig nej. Hon vågade inte protestera. (---) Hur kunde du? säger Judith. Hur kunde du svika ditt folk?” HD, s.

Nu börjar Steffi tänka på om hon verkligen har svikit sitt folk och i synnerhet sin mamma och pappa. Och så börjar ett beslut mogna långsamt i henne, hon tar det första steget ut från församlingen när hon går ut ur ett väckelsemöte utan att säga något. Och sedan måste hon göra det hon är mest rädd för; hon måste berätta för tant Märta om sitt beslut att lämna pingstkyrkan.

”Nu måste hon säga det. Jag tänker gå ur Pingstkyrkan. (---) Har du förlorat tron? Jag har aldrig haft någon, tänker Steffi, men det kan hon inte säga. Åren av falsk kristendom klibbar fast vid henne. Hon har hycklat för mycket för att kunna säga hela sanningen nu.” HD, s. 138-139

7.1.4 Problemlösning

Man kan se Steffis utveckling mycket tydligt på sättet hur hon löser de svåra problem hon möter. I *En ö i havet* hamnar hon i problem eftersom hon har förlorat sommargästernas hund och då beslutar hon att rymma hemifrån. I *Näckrosdammen* misstänks hon för att hon har fuskat i studentskrivningarna och samtidigt har hon problem med Sven, pojken hon älskar. Igen ska Steffi rymma från sina problem och gör det också; hon åker hem till ön från Göteborg. När Steffi är 16 (*Havets djup*) har hon redan förstått hur barnsligt det är att rymma ifrån sina problem och nu måste hon även hjälpa Nelli att märka det. Nelli har stulit godis från affären och vill nu åka någonstans långt borta från ön eftersom hon är säker på att tant Alma inte vill ha henne kvar när hon får veta om saken.

”Nelli, säger Steffi. Tant Alma kommer att bli arg, men hon kommer inte att kasta ut dig. Det är jag alldeles säker på. Det vet du själv, om du tänker efter. Förresten har jag gjort värre saker utan att tant Märta har kört iväg mig, och du vet hur sträng hon är.” HD, s. 148

Steffis sätt att lösa problem kan ses i sättet hon i början försöker lugna ner Nelli när de är på väg till ön. Både flickorna är oroliga eftersom de varken vet var de ska bo eller prata svenska. Nelli frågar Steffi hela tiden om information och fast Steffi inte vet mycket mer än Nelli försöker hon komma på information för att lugna Nelli. När de får veta att de ska bo på en ö

skildrar Steffi ett exotiskt semesterställe med sandstränder, hotell och palmer fast hon har ingen aning hur det ska se ut på ön. Hon tröstar också Nelli när de har hemlängtan med att beskriva Amerika eftersom det är dit de ska resa med sina föräldrar när de får inresetillstånd. Hon inser att hon måste vara den som tar hand om dem båda eftersom de bara har varandra nu när mamma och pappa måste stanna i Wien och de måste åka till Sverige.

”Var inte oroliga, mamma och pappa, säger hon högt. Jag är stor nu. Jag tar hand om Nelli.” EÖIH, s. 28

Varje gång när Steffi i början blir frustrerad om hon känner att hon inte kan klara av situationen eller om något blir inte så hon hade hoppats på, så blir hon arg på Nelli om hon finns i närheten. Till exempel när Nelli har fått en gul baddräkt och tant Märta ska ge Steffi en baddräkt så hoppas Steffi att den är likadan eller hellre en röd baddräkt, men när den visar sig vara en gammal svart baddräkt i tjockt ylle blir hon besviken. När Nelli frågar henne om det är Steffis baddräkt blir hon arg på Nelli. På stranden vill Steffi inte simma på grund av baddräkten och när Nelli badar och ser belåten ut i sin gula baddräkt blir Steffi frustrerad på riktigt och tar en näve sand och kastar den på Nelli.

”Håll tyst, väser Steffi. Säger du ett enda ord till, så ska jag nypa dig tills du blir gul och blå.” EÖIH, s. 34

Redan i början kan man se att Steffi är ett förnuftigt barn som inte längre är så naiv utan kan se saker och ting från ett större perspektiv. Första kvällen på ön är hon sorgsen och förtvivlad eftersom hon och Nelli inte kan bo i samma familj och allting är annorlunda än de hade tänkt. Hon skriver ett brev till sina föräldrar men när hon skriver brevet inser hon att hon inte kan skriva allt hon vill, eftersom hon vet att hennes föräldrar inte kan hjälpa henne även om de skulle vilja göra det. Hon inser att hennes föräldrar har andra problem hemma i Wien så hon vill inte att de också ska bekymra sig över henne och Nelli.

”*Mamma!* skriver hon. *Snälla mamma, kom och hämta oss. (---) Här kan jag inte leva. Hämta mig, annars kommer jag att dö. (---)* Hon kan inte skicka ett sådant brev till mamma och pappa. Mamma skulle bli ledsen och kanske ångra att hon hade låtit dem resa. EÖIH, s. 24-25

7.1.5 Omgivningens inverkan

Livet på ön och i Wien är nästan som från olika världar. I Wien bodde Steffi med sina föräldrar och sin syster Nelli i en stor, vacker lägenhet och de hade en kokerska, husa och en städfru. Eftersom pappa var läkare hade de råd med att leva ett ganska luxuöst liv; de gick ganska ofta t.ex. på konserter och på bio. Men när Steffi kommer till ön, känner hon att hon inte hör dit, allt är så annorlunda än i Wien. Hon ser även annorlunda ut än alla andra på ön. Hemma i Wien behövde Steffi inte ta hand om hushåll. På ön måste hon lära sig städa och diska och när hon bor hos sin vän Maj och hennes stora familj i en liten lägenhet i Göteborg måste hon verkligen sköta hushållet och se efter barn. Hon måste börja tänka på att jobba någonstans för att ha råd med att studera.

I Sverige finns människor, utöver tant Märta och farbror Evert, som tror på Steffi och vill hjälpa henne och har inverkan på hennes liv. Steffis lärare i flickläroverket, Hedvig Björk, blir hennes vän och hjälper henne att gå igenom gymnasiet på två år i stället för tre. Om Hedvig Björk inte hade trott på Steffi hade hon inte kunnat gå i gymnasiet utan hon hade varit tvungen att sluta skolan och börja jobba på något kontor och kanske senare kunde hon ha blivit sjuksköterska i stället för läkare. Av Hedvig Björk lär Steffi att kvinnor kan vara självständiga och ha karriär, alla kvinnor behöver inte gifta sig och ta hand om barn och hushåll utan kan arbeta utanför hemmet.

Steffis bästa vänner Vera, Judith och Maj har också en inverkan på henne. Vera har alltid varit livlig och inte brytt sig om vad andra tycker om henne, det har också Steffi lärt sig och blivit modigare. Judith är också ett flyktingbarn från Wien och hon har hjälpt Steffi att hitta tillbaka till sina judiska rötter och lämna Pingstkyrkan. Maj i sin tur har hela tiden varit en trogen vän till Steffi och med henne har Steffi kunnat prata om allting. Maj var den enda person som helt Steffi kunde lita på. Steffis livsstil och värderingar har verkligen förändrats under åren i Sverige. Livet på ön har gett henne en ny synvinkel på livet. Hon har lärt sig leva ett enklare liv än hon hade haft om hon hade fått stanna kvar i Wien och inga judeförföljelser hade ägt rum. Nu vet hon att hon kan vara lycklig utan rikedomar om hon bara har människor som älskar och bryr sig om henne.

”Efter fyra år i Sverige har Steffi nästan glömt bort att hon en gång bodde i en stor, vacker lägenhet med mjuka mattor och antika möbler. (---) Hade hon bott

kvar där skulle hon aldrig ha lärt känna någon som Maj. Eller någon som Vera.”

HD, s. 110

Nu måste hon också för första gången börja tänka på om hon har råd med att studera och utbilda sig till läkare. Tidigare har det varit nästan självklart för henne att hon ska bli läkare, nu måste hon skaffa pengar själv och därför börjar hon jobba på ett laboratorium. Det är också nyttigt, eftersom hon kan lära sig saker som hon kommer att ha nytta av om hon läser medicin. Hennes liv har verkligen blivit mycket annorlunda än vad hon tänkte för några år sedan.

”Att livet aldrig kommer att bli annorlunda än så här. Att hon kommer att stiga upp varje morgon för att gå till ett arbete som redan blivit trist rutin; komma hem varje kväll till ett möblerat rum med kokplatta. Att hon aldrig kommer att höra hemma någonstans. Den enda platsen där hon känner sig hemma är hos tant Märta och farbror Evert på ön. Men där kan hon inte stanna, inte nu när hon är vuxen och måste försörja sig själv.” ÖH, s. 180

7.1.6 Tankar om framtiden

I början har Steffi inte någon klar bild av framtiden, hon tar en dag i sänder. När Steffi kommer till ön väntar hon bara på att kriget ska ta slut och att hon och hennes syster kan åka tillbaka till Wien och fortsätta sitt liv där med egna föräldrar och de gamla kompisarna. Steffi är säker på att hon och Nelli ska vistas bara några veckor eller högst några månader på ön. Hon och Nelli ser vistelsen i Sverige som ett kortvarigt besök och de väntar bara på att de antingen kan återvända till Wien eller att deras föräldrar snart får ett inresetillstånd till Amerika. Så småningom måste Steffi ändra sin bild om hur framtiden ska se ut.

När tiden går och kriget inte verkar ta slut och judarna i Wien blir ännu mer förföljda, inser Steffi att hennes vistelse i Sverige kanske är längre än någon av dem hade trott. Hon gör upp planer för sin framtid en stund i taget. Steffi vill studera så att hon kan läsa medicin och bli läkare som sin pappa, så hon söker ett stipendium hos hjälpkommittén för att få gå vidare till flickläroverket. Men hela tiden finns oron om framtiden kvar, hon vet inte hur länge hon ska

stanna i Sverige eller om hon får stipendium till gymnasiet om hon då fortfarande är i Sverige. I *Havets djup* har Steffi följande bild om framtiden:

”Framtiden. Förr låg den som en oändlig räcka av dagar framför henne. En väg genom ett öppet landskap, inte spikrakt utstakad, men möjlig att se och följa. Nu ser hon inte vägen framför sig. Hon går som i dimma, ett försiktigt steg i taget. Någon gång måste dimman lättas. Någon gång måste kriget ta slut.” HD, s. 11

Hela sin tid i Sverige har Steffi tänkt på att allt ska bli som förut när kriget tar slut och hon och Nelli kan återvända till Wien. När hon tänker på framtiden ser hon hela familjen tillbaka i deras gamla lägenhet i Wien, även om hon inser att det nu bor andra människor där, ickejudar som inte var förföljda. Så småningom börjar hon också förstå att allt inte kommer att vara som förr efter kriget. Detta uppfattar hon när hon pratar med sin vän Judith som också kommer från Wien. Judith har en mycket mer realistisk bild av framtiden och nu tvings också Steffi tänka på saken i ett helt annat ljus.

”Hittills har hon alltid föreställt sig att när kriget tar slut ska allt bli som förr. (---) Och kan de någonsin bli en familj igen? Kan man bara träffas efter fyra, fem eller sex år och börja leva tillsammans som om ingenting hade hänt?” HD, s. 84

Slutligt måste hon ändra sin åsikt och uppfatta att allt har förändrats när hennes mamma dog i koncentrationslägret och hon vet inte längre var pappan finns, eftersom han blev deporterad från Theresienstadt till något annat läger. Hon förstår också att hon själv har förändrats och att hon inte längre är ett barn. Hon var tolv år när hon sist såg sina föräldrar och nu när kriget håller på att ta slut är hon redan arton år. Hon inser att hennes barndom hör till Wien, av sin ungdom har hon tillbringat sex år i Sverige och hennes framtid finns inte i Wien utan någon annanstans även om hon inte ännu vet var. Steffi börjar också förstå att trots att livet aldrig ska bli som förr kan hon njuta av livet. Det här händer när hon har haft en möjlighet att prata om sina tankar och känslor med tant Märta.

Steffi börjar ta ansvar för sin framtid, vilket kommer fram i olika slags beslut hon gör när kriget är slut och hon måste bestämma vad hon ska göra nu. Medan Steffi gick i gymnasiet bodde hon hos sin väninna Majs familj men nu när hon har tagit studenten och måste jobba för att skaffa pengar för att kunna studera vidare beslutar hon att flytta till en egen bostad. Hon får

ett brev från sin faster som bor i New Jersey, Amerika som erbjuder Steffi och Nelli ett hem hos henne. Nellis fosterfamilj har erbjudit att adoptera Nelli om hennes pappa är död och Nelli känner sig redan hemma på ön och vill inte resa till Amerika. Steffi vill inte lämna Nelli kvar i Sverige och resa själv så de beslutar att stanna kvar, fastän faster skulle ha betalat för Steffis studier i medicin men nu måste hon jobba ett par år innan hon har råd att studera vidare. Hon tar också initiativet och börjar ta reda på var hennes pappa finns eller om han är död. När de får veta att deras pappa är vid liv inser Steffi att hennes framtid inte kommer att vara i Sverige utan i Amerika dit de nu ska resa med pappa. Återigen ska Steffi och Nelli resa till ett främmande land men den här gången har de pappan med. Under sin tid i Sverige har Steffi lärt sig att det inte alltid blir som man har tänkt sig men hon själv kan avgöra hur hon ställer sig till det.

”Livet ligger framför henne. Inte sådant som hon hade väntat att det skulle bli.
Men hennes liv, trots allt.” ÖH, s. 150

7.2 Harry Potter –böckerna

J. K. Rowlings Harry Potter –böcker hör inte till fortsättningsböcker men inte heller till långserieböcker. De har gemensamma drag med båda genrer, eftersom personerna som i fortsättningsböckerna blir äldre och i någon mån utvecklar sig, men likt långserieböcker är huvudvikten på äventyret och mysteriet. Därför presenteras utvecklingen inte så tydligt, och den förekommer inte i precis samma områden som i Annika Thors Steffi-böcker. Först skall jag studera Harrys relation till sin fosterfamilj och sen till sina föräldrar samt andra nära och viktiga vuxna människor i hans liv. Sedan skall jag studera närmare Harrys relation till magin och hur hans sätt att lösa problem utvecklas. Sist studerar jag hur omgivningen påverkar hans utveckling samt hur hans tankar om framtiden utvecklas. Man måste komma ihåg att Harry Potter-böckerna kommer att utges i sju delar och här har jag analyserat Harrys utveckling i de första fyra delarna. För denna anledning är hans utveckling inte fullständig utan i de tre kommande delarna kommer hans utveckling förmodligen att gå vidare. Därför är det inte möjligt att göra fullständiga jämförelser mellan Harrys och Steffis utveckling.

7.2.1 Relationen till fosterfamiljen

Harrys föräldrar, Lily och James Potter, dog när han var bara ett år gammal och han uppfostrades hos hans faster Petunia Dursley och hennes make Vernon. De har en egen son Dudley, som är ungefär i Harrys ålder. Dursleys tycker inte om Harry eftersom hans mamma var en häxa och pappa var en trollkarl och Dursleys avskyr allting som har någonting med magi att göra. Dursleys försöker i början hemlighålla för Harry att han är en trollkarl men när han kommer in i Hogwarts får han veta om det. Dursleys attityd till Harry och magin förändras inte under historien, de vill vara normala och inte ha någonting att göra med något mystiskt. Detta är klart redan från de första raderna i den första boken:

”Mr och mrs Dursley i nummer fyra på Privet Drive var med rätta stolta över att kunna säga att de var helt normala. De var de sista man kunde tänka sig inblandade i något konstig eller mystiskt, för de godtog verkligen inga sådana dumheter.” DVS, s. 11

Harry känner sig inte hemma hos Dursleys och när han får veta om Hogwarts och att han ska studera där blir han lycklig. Redan efter två månader på Hogwarts känner han att slottet är mer som ett hem än huset på Privet Drive.

Hos Dursleys har Harry aldrig fått beröm, de har alltid varit ovänliga mot honom. De har aldrig gett honom en riktig födelsedagspresent och han har varit tvungen att använda Dudleys gamla kläder som inte passar honom. Efter åren på Hogwarts har Harry blivit modigare eftersom han där har fått vänner och beröm och klarat av många situationer, några av dem riktigt livsfarliga. Han bryr sig inte så mycket om familjen Dursley längre, eftersom han är van vid deras uppförande och vet att han behöver bo där bara på somrarna och han vet att de inte kan göra någonting åt honom. I varje bok blir Harry lite modigare och förändrar sitt beteende mot Dursleys.

I den andra boken låter han Dursleys tro att han kan använda magin under sommarlovet eftersom han på det sättet kan bo på sitt rum inte i skrubben under trapporna där han brukade bo innan han fick veta om att han var en trollkarl. I den tredje boken bryter han mot Dursleys regler i smyg, han tar några av sina böcker för att kunna studera magin på nätterna. Eftersom Dursleys nu vet att Harry inte kan använda magin under sommarlovet vill han att de inte får

veta att han har tagit böckerna. Men i den fjärde boken är han trött på Dursleys illa beteende mot honom och han vill göra som han vill.

”Du talar inte till mig på det viset!” sa morbror Vernon darrande av ilska. Men Harry tänkte inte längre finna sig i det här. Den tiden var förbi då han var tvungen att rätta sig efter varenda en av familjen Dursleys dumma regler.” DFB, s. 44

Harrys attityd mot Dursleys förändras dock inte. Han tycker fortfarande inte om dem och skulle helst vilja vara någon annanstans. Den enda förändringen är att han blir likgiltig eftersom han inte orkar bry sig om dem och vet att han måste vara där bara under somrarna innan han börjar det nya läsåret på Hogwarts.

7.2.2 Relationen till föräldrarna och andra närstående vuxna

Harrys föräldrar är döda men eftersom nästan allting är möjligt i den magiska världen får han se dem på bilder som rör sig och i en förtrollad spegel. Harry försöker göra sina föräldrar stolta över honom i allting han gör. Han får hela tiden veta mera om dem och inser att han trots allt är lik dem. Harrys relation utvecklas inte så mycket i böckerna eftersom de är döda så han kan inte ha en normal relation med dem. Men han finner tröst när han tänker på dem och hur de skulle ha handlat i olika situationer eller vad de skulle vilja att Harry ska göra.

Harry har en längtan att känna att han tillhör en familj och den näst bästa motsvarigheten är familjen Weasley. Harry får bo hos dem på Kråkboet några veckor före terminen i den andra och fjärde boken, och där känner han sig mer hemma än på Privet Drive. Han möter familjen för första gången på järnvägstationen när han ska börja studera på Hogwarts och de hjälper honom att komma till perrong 9 ¾. Weasleys yngsta son, Ron, blir Harrys bästa vän på Hogwarts och han blir också vänner med de övriga medlemmar av familjen. När han först tillbringar tid hos dem är det helt olikt från livet på Privet Drive eftersom de verkligen tycker om honom.

”Men det som föreföll Harry märkligast med att bo hos Ron var inte den talande spegeln eller den bullriga gengångaren, utan det var att alla där verkade tycka om honom.” HK, s. 61

Harry tycker väldigt mycket om Mrs Weasley eftersom hon behandlar honom nästan likadant som sina egna barn. Han får varje jul julklappar från henne, en stickad tröja och pajer, precis som alla andra av barnen Weasley. Harry blir mycket glad när de ska börja det tredje skolåret på Hogwarts och hon ger honom en extra kram innan de ska stiga på tåget. Under historien i böckerna har Harry börjat ha djupare känslor för familjen Weasley. Först var de bara hjälpsamma främlingar men så småningom lärde han känna de medlemmar av familjen som fanns på Hogwarts. Senare lärde han känna också de övriga i familjen och har börjat känna att han har blivit nästan som en medlem av familjen. Han har nästan börjat behandla Mrs Weasley som sin mamma eftersom han behöver någon som tar hand om honom och bekymrar sig för honom, dvs. en mamma-figur. Weasleys är den familj Harry tycker mest om i hela världen.

En annan viktig person i Harrys liv är hans gudfar Sirius Black, som var hans föräldrars bästa vän. I början tror Harry att Sirius förrådde hans föräldrar till Lord Voldemort och på det viset var ansvarig för deras död, och därför lärde Harry inte känna dem.

”Din mamma och pappa skulle väl inte önska att nånting ont hände dig, eller hur?
(---) ”Jag kommer aldrig att få veta vad de skulle ha önskat eftersom jag tack vare Black aldrig har talat med dem”, sade Harry kort.” FFA, s. 268

Senare får han veta att det var en annan vän som förrådde Lily och James Potter och att Sirius alltid har varit en trogen vän. Efter det övergår hans relation till Sirius från fiendlighet till en nära vänskap, eftersom han kände Harrys föräldrar och kan berätta många saker om dem för honom. På grund av hans vänskap med Lily och James känner Harry att Sirius är en värdig vän och att hans föräldrar skulle vilja att han litar på Sirius. Harry behöver någon som kan ge råd som en förälder, men det tar lite tid innan han inser att Sirius kan hjälpa honom med i de problem han har i sitt liv,

”Vad han just nu längtade efter mest av allt (och det kändes nästan skamligt att erkänna det för sig) var någon som kunde vara i hans föräldrars ställe: en vuxen

trollkarl som han kunde fråga till råds utan att känna sig dum, någon som tyckte om honom och som hade erfarenhet av svart magi. Och så med ens kom han på lösningen. Det var så enkel och självklar att han var förvånad över att han inte hade tänkt på det tidigare – Sirius.” DFB, s. 32

Deras förhållande blir mycket nära och den förblir nära under historien. Sirius ger Harry råd och försöker skydda honom eftersom han tar sina plikter som gudfar allvarligt. Harry är belåten att han har fått en ny vuxen människa i sitt liv, en som hans föräldrar utsåg som hans förmyndare innan de dog. Eftersom Sirius har rymt från Azkaban, fängelset för trollkarlar, måste han hålla sig undan och kan inte låta Harry bo hos honom innan hans namn är rentvådd.

7.2.3 Magin

I dessa böcker finns det inte religion i och för sig, men på sätt och vis kan man säga att den magiska aspekten i böckerna motsvarar den religiösa aspekten som finns i Steffi –böckerna. I början är Harry lite skeptisk till att han är en trollkarl men när han lär sig mer om magin blir han en trogen anhängare av magin. Redan innan han får veta att han är en trollkarl har han omedvetet gjort magiska saker när han har varit arg eller rädd. När han först börjar på Hogwarts är han rädd för att han inte klarar sig eftersom han inte vet någonting om magin, men efter några dagar inser han att han inte är den enda som ingenting. vet

”Harry blev mycket lättad då han upptäckte att han inte låg så långt efter alla andra. Massor av elever hade kommit från Mugglarfamiljer och precis som han inte haft en aning om att de var häxor och trollkarlar. Det var så mycket att lära sig att inte ens sådana som Ron hade något större försprång.” DVS, s. 171

Efter nästan fyra år på Hogwarts har Harry lärt sig mycket och han har klarat sig väldigt bra i sina studier. Han har segrat över lord Voldemort tre gånger och är nu en av Hogwarts förkämpe i turneringen i den magiska trekampen. Harry har accepterat den magiska delen av sig själv och känner att han tillhör den magiska världen, inte sitt liv bland mugglarna.

7.2.4 Problemlösning

Harry möter många slags problem under åren i Hogwarts, några mycket allvarliga och några vardagliga problem. Han använder magiska krafter mot sina motståndare när hans liv hotas i den magiska världen men hos Dursleys får han inte använda magi och han måste lösa sina problem på ett annat sätt. Även på Hogwarts kan han inte alltid använda magin eftersom det inte alltid handlar om kampen mot lord Voldemort. Först löser han sina problem hos Dursleys och på Hogwarts genom att vara likgiltig mot dem, eftersom han vet att han inte kan göra någonting för att förbättra situationen. När hans självförtroende växer och han börjar bli modigare börjar han säga emot sina motståndare, som på Hogwarts inkluderar Draco Malfoy och professor Snape.

Harry har också några andra sätt att försöka lösa sina problem. När morbror Vernons syster, Marge, talar illa om Harrys föräldrar blir han rasande och använder av misstag magin hos Dursleys och får henne att blåsa upp som en ballong. Han försöker lösa problemet genom att rymma ifrån familjen Dursley innan han ens tänker på vad hans handlingar kommer att innebära. Det är bara efteråt han kommer att tänka på att det är olagligt att utöva magi utanför skolan och att han nästan säkert blir relegerad från Hogwarts. Ett år efter detta incident tänker Harry igen rymma men den här gången tänker han rymma från Hogwarts. Han måste i den magiska trekampen ta sig förbi en drake men han vet inte hur och skulle helst vilja slippa hela turneringen genom att rymma. Men han inser att han på Hogwarts känner sig hemma och lycklig och vet att han inte kan lösa sina problem genom att rymma eftersom det skulle leda till nya problem.

”Men då han såg sig omkring i stora salen under frukosten och tänkte på vad det skulle innebära att lämna slottet, insåg han att han inte kunde göra det. (---) på något sätt var det bra att inse att han hellre ville vara här och möta en drake än hemma på Privet Drive med Dudley.” DFB, s. 354

7.2.5 Omgivningens inverkan

Allt i omgivningen påverkar Harrys sätt att se på livet och hur han utvecklar sig. Han är mycket berömd i den magiska världen eftersom han besegrade lord Voldemort och han måste vänja sig vid att han är en berömdhet och alla av hans handlingar kommer att iakttagas. Efter en tid känner Harry att han hellre skulle vara okänd eftersom han inte tycker om att folk stirrar på honom, men han måste vänja sig.

”När Harry kom till Hogwarts fann han att alla stirrade på honom och viskade om honom vart han än gick. Men nu hade han vant sig vid det.” DFB, s. 30

Harrys bästa vänner är Ron Weasley och Hermione Granger som går på samma klass med honom och tillhör samma elevhem, Gryffindor. De har olika sätt att se på livet och skolan, men med deras hjälp klarar Harry av sina problem. De påverkar också hans utveckling eftersom han måste lära sig att vara diplomatisk när Ron och Hermione grälar med varandra. Deras olika sätt att se på livet ger Harry en bredare världsbild eftersom Rons hela släkt är trollkarlar och Hermione är den enda häxan i sin släkt. Så han har något gemensamt med båda eftersom båda av hans föräldrar hade magiska krafter men han har bott nästan hela sitt liv hos icke-magiska människor, mugglare. Harry hade inga vänner när han bodde hos Dursleys så han fick sina första vänner på Hogwarts. När Harry och Ron är osams och inte talar med varandra inser Harry att han är Ron är hans bästa vän och ingen, inte ens Hermione, kan ersätta honom.

”Jag *saknar* honom visst inte...” Men det var ren och skär lögn. Harry tyckte väldigt mycket om Hermione, men hon kunde aldrig ersätta Ron.” DFB, s. 331

Harry och Ron blir vänner igen och Harry känner sig otroligt lycklig eftersom han har Ron vid sin sida.

Som sagt känner Harry i början att han inte kommer att vara särskild bra på Hogwarts eftersom han inte vet någonting om magin. Han får både negativt och positivt gensvar från lärarna och det hjälper honom att känna att han kan klara sig i skolan. Både rektorn Dumbledore och föreståndarinnan för Harrys elevhems professor McGonagall tror på Harry

och hjälper honom att gå igenom svåra tider. Professor Dumbledore förlåter Harry oftast när han bryter mot regler, eftersom han kan förstå varför Harry gjorde det.

”Du är kvicktänkt... beslutsam... och visar en viss brits på respekt för regler, när du tycker det behövs.” HK, s. 418

Professor Snape har inte så höga tankar om Harry och han är väldigt negativt inställd på honom. Snape gick på Hogwarts tillsammans med Harry pappa, James, och de var ovänner; därför tycker han inte om Harry. Harrys utveckling påverkas av Snapes ovänlighet eftersom han börjar inse att han inte alltid kan behaga alla, ändå gör han sitt bästa på Snapes lektioner i trolldryckskonst.

7.2.6 Tankar om framtiden

Harry tänker inte så mycket på sin framtid. Under sommarlovet tänker han bara på att det ska ta slut och han får återvända till Hogwarts. Han tänker inte så mycket längre fram, till exempel vad han ska göra när han har slutat skolan. Första gången han måste tänka på framtiden är under det andra skolåret när de ska välja nya ämnen för tredje studieåret. Harry tar det inte så allvarligt utan väljer samma ämnen som Ron, eftersom om han inte klarar sig har han en vän vid sin sida. Under fjärde skolåret föreslår en av Harrys lärare på Hogwarts, som är en före detta Auror (en som jagar onda trollkarlar) att Harry borde bli en Auror som yrke, eftersom han verkar ha de rätta egenskaperna. Efteråt börjar Harry allvarligt tänka på saken och känner sig intresserad av att ha en karriär som Auror. I de fyra första böckerna finns det inte mer om Harrys tankar om vilket yrke han ska ha i framtiden.

Under Harrys fjärde år på Hogwarts ordnas det en turnering i den magiska trekampen och Harry luras in i tävlingen fastän han är minderårig. Inför den första uppgiften är han väldigt orolig och kan inte tänka på något annat än turneringen.

”Harry tyckte att det var svårt att tänka på framtiden, den kändes som om hela hans liv bara hade lett fram till – och skulle sluta med – den första uppgiften.”
DFB, s. 328

Så han ser inte ens någon framtid eftersom han är rädd att han kommer att dö under turneringen. Han oroar sig inte i onödan för det eftersom Harry under den tredje och sista uppgiften möter lord Voldemort som försöker döda honom, men inte lyckas. I slutet av det fjärde skolåret har det hänt mycket, till exempel har lord Voldemort fått sin styrka tillbaka och är på väg till makten igen. Harry har återigen besekrat honom men nu är det inte bara Harry Voldemort är ute efter utan alla är i fara. Harry orkar emellertid inte oroa sig för framtiden.

”Det som skulle ske, det skulle ske ... och han fick ta itu med det när tiden var inne.” DFB, s. 752

7.3 Utvecklingsstadier och lösningen av utvecklingsuppgifter

Här skall jag jämföra huvudpersonernas utveckling på varje område och visa hur utvecklingen motsvarar utvecklingsstadierna och uppgifterna i Eriksons och Havighursts teorier om utvecklingen. I båda bokserier måste huvudpersonerna bo hos en fosterfamilj men utvecklingen av deras relation till dem skiljer sig. Steffis relation till sin fosterfamilj förändras under tiden och hon blir närmare både med tant Märta och i viss mån med farbror Evert. Hon börjar inse att tant Märta också är en människa som har upplevt mycket, och hon ser henne som någon hon kan prata med som en vuxen. Harry däremot har en helt annorlunda relation med sin fosterfamilj. Deras relation förblir kylig och ytlig, och de skulle gärna vilja bli av med varandra. Den enda utvecklingen som händer är Harrys beteende mot dem. Tidigare var han rädd för dem och försökte vara till lags men nu har han blivit trött på det och har börjat säga emot.

I båda bokserier har huvudpersonerna förlorat sina föräldrar, Harrys föräldrar är döda och Steffis mamma dör och pappa försvinner efter kriget. Deras relation till dem är dock olika; Steffi har känt sina föräldrar i tolv år och skriver fortfarande till dem. Hennes attityd och relation utvecklas under tiden och den blir mognare eftersom Steffi håller på att bli vuxen och hennes sätt att se på världen förändras. Steffi inser att föräldrarna har haft andra roller än bara

en förälders, de har egna drömmar och önskemål. Hon börjar betrakta sig själv som en vuxen människa, jämställd med sina föräldrar.

Harry har aldrig känt sina föräldrar, de är bara ett minne, därför utvecklas hans relation till dem inte. Men han har andra nära människor i sitt liv som fyller föräldrarnas plats. Först och främst har Mrs Weasley tagit mammas roll och Harrys gudfar Sirius pappas. Harrys relation till Mrs Weasley blir nära och han känner att hon tar hand om honom om han har svårigheter. När Harry fick veta att Sirius är hans gudfar och att hans föräldrar har utsett honom till hans förmyndare börjar han genast lita på honom. Eftersom Sirius har varit Harrys pappas bästa vän känner Harry att han det bästa alternativet i stället för en pappa. Deras vänskap skapar en särskild relation eftersom Sirius och Harry kan betrakta varandra som jämställda men Sirius erfarenheter gör honom en bra rådgivare för Harry.

Relationen till vuxna människor är en väsentlig del av individens mognad. Individen lär sina beteendemönster av människor i sin omgivning och förutsättningen för individens självständighet är att han eller hon får distans till föräldrarna och blir oberoende av dem. (Himberg m.fl. 1992, 85-86.) I Steffis utveckling måste hon få distans till både föräldrarna och fostermamman eftersom de alla har en viktig roll i hennes mognad. Steffi försöker få distans till tant Märta genom att bryta hennes regler och fatta sina egna beslut. Tant Märtas positiva ställning och förståelse stimulerar Steffis utveckling, och hon lär sig bete sig som en vuxen människa. Harry Potters fosterfamilj har aldrig tyckt om honom och därför är det lätt för Harry att lämna dem eftersom han inte känner att han står i skuld till dem.

En viktig del av världsåskådningen i Steffi-böckerna är religionen och i Harry Potter-böckerna magin. Först har Steffi inte tänkt så mycket på att hon är judinna men efter nazisternas judeförföljelser blir hon medveten om det. Genom mötet med tant Märta och pingstkyrkan blir hon kristen på låtsas eftersom hon inte bryr sig om religionen, men vill göra som tant Märta säger. Hon får negativt gensvar för sina handlingar eftersom hon inte vill följa pingstkyrkans regler som förbjuder saker hon brukade göra med sina föräldrar, t.ex. gå på bio. Genom detta negativa gensvar börjar hon känna motvilja mot kyrkan och den kristna tron. Steffi blir äldre och inser att ingenting kommer att vara detsamma längre och hon börjar leta efter sina rötter och sin plats i världen. Hon får sin judiska tro tillbaka och inser att den är en väsentlig sida av hennes identitet.

I Harry Potter –böckerna motsvarar magin den religiösa aspekten som finns i Steffi-böckerna. Harry får veta att han är en trollkarl först när han fyller elva år och det kommer som en chock. Magin blir en viktig del av hans liv och han verkar inte längre längta livet bland de icke-magiska människorna. Harrys världsåskådning blir bredare eftersom han vet om båda världar och har upplevt många trevliga och otrevliga saker i båda världar. Harrys mamma var en häxa och pappa en trollkarl, därför inser Harry att magin är en betydande del av hans identitet, men han måste skapa sin egen uppfattning av den världen, eftersom han ännu inte vet allting om den.

Omgivningens regler och påverkan har en enorm effekt på utvecklingen eftersom individen prövar många slags roller och gensvaret från omgivningen påverkar valet av de roller som verkar vara acceptabla för andra. Den påverkar också individens sätt att lösa problem eftersom när problemen uppstår måste man lösa dem på ett sätt som omgivningen godkänner. Steffis sätt att lösa problem visar att hon vet hur viktiga samhällets åsikter är därför att hon beslutar att rymma. Genom att rymma vill Steffi undvika samhället och dess fördömande. Samma sak händer i Harry Potter –böckerna där Harry rymmer från Dursleys eftersom han vill undvika straffet. Han tänker också på att rymma från Hogwarts men inser att han är accepterad där oavsett vad han gör. Bådas sätt att lösa problem utvecklas när de inser att omgivningens åsikter inte nödvändigtvis är så illa som de tror. De har också löst en av utvecklingsuppgifterna eftersom de har nått ett socialt ansvarsfullt beteende.

Både Steffi och Harry har lärt sig olika beteendemönstre och roller från omgivningen. Deras vänner och andra människor har gett dem både positivt och negativt gensvar, som i sin tur har hjälpt dem att klara av både skolålderns och ungdomens utvecklingsuppgifter enligt Eriksons teori. Positivt gensvar från lärarna har fått dem att känna sig duktiga och kunniga, vilket är kännetecknande för den positiva lösningen av krisen i skolåldern. Vännernas positiva gensvar och stöd har bidragit till att Harry och Steffi har kunnat forma en enhetlig identitet och lärt sig att ha tålamod och lojalitet mot andra människor.

En positiv världsåskådning är också en förutsättning för att individen kan tänka på och planera sin framtid. Steffi har fått många slags erfarenheter i livet och har hela tiden haft en slags föreställning och plan för sin framtid. I slutet har hon insett att livet inte alltid går som man har tänkt sig men det finns alltid hopp och alternativ. Livet har inte behandlat Harry så bra, först dör hans föräldrar, sedan måste han bo hos sin mosters familj, som inte ens tycker

om honom. På Hogwarts känner han sig lycklig men är hela tiden rädd för att lord Voldemort planerar att döda Harry. Hela hans liv känns osäker, därför är det inte konstigt att han inte bryr sig så mycket om sin framtid.

8 Sammanfattning

Syftet med denna avhandling är att visa hur personerna utvecklas i tre olika bokserier för barn och ungdomar. Det har inte utkommit många studier som har analyserat fiktiva personer från samma perspektiv som jag. Därför hade jag inte några modeller jag kunde ha använt som stöd. Litteraturforskningen är aldrig någon exakt vetenskap utan forskarnas resultat kan avvika från varandra.

I den teoretiska delen redogör jag för vad som i allmänhet anses som barn- och ungdomslitteratur samt vad långserie- och fortsättningsböckerna är. Med barn- och ungdomslitteratur menas oftast litteratur som är skriven för barn och ungdomar, men också litteratur för vuxna kan höra hit om den har blivit ungdomarnas favorit. Jag koncentrerar mig på två genrer av barn- och ungdomslitteratur, dvs. långserie- och fortsättningsböcker. I långserieböckerna blir huvudpersonerna inte äldre utan de har samma ålder i bok efter bok, de har stannat i växten. De hamnar ofta i likartade situationer och löser problem på samma sätt. Deras sätt att tänka förändras inte. I fortsättningsböckerna däremot utvecklas huvudpersonerna, man kan följa hur deras ålder, personlighet och tankar utvecklas.

Jag har också tagit reda på personskildringen i skönlitteratur eftersom den är basen för min studie. Personerna i skönlitteratur skildras oftast med ord som djup, trovärdig, ytlig och stereotypisk. Det är vanligen den gömda informationen som läsaren själv drar slutsatser om, som gör figuren djup och trovärdig. En figur består av denotativa och konnotativa koder, som kan delas in i olika kategorier. Personskildringen avgör vilken slags utveckling som kommer att förekomma i romanen. Texttolkningen var en annan central del av min analys av huvudpersonernas utveckling i de tre olika bokserierna. Den är dock en inexact vetenskap, så det finns inget rätt sätt att analysera. All analys måste ändå hålla sig inom en viss ram, vilket betyder att resultaten kan variera men alltid har någonting gemensamt.

Redan den teoretiska delen ger stöd för min hypotes, som är att i Fem –böckerna förekommer ingen utveckling och Steffis utveckling framträder mycket tydligt i bokserien och det är lätt att lägga märke till den. Därtill antog jag att det förekommer någon sorts utveckling i Harry Potter-böckerna men eftersom handlingen är viktigare i dessa böcker blir utveckling inte så

tydligt presenterad. Analysen om personskildringen stöder min hypotes eftersom den visar att personerna i Fem-böckerna är platta och därför inte utvecklar och de flesta av personerna i Steffi-böckerna är runda, dvs. de utvecklas. Personerna i Harry Potter-böckerna är delvis platta och delvis runda således utvecklas de men inte på samma sätt som i de två andra bokserierna som hade tydliga fall av personskildring.

Jag har motiverat användningen av just dessa bokserier och anknutit dem till varandra genom att visa att de har samma slags motiv även om de hör till olika genrer. De tre tydligaste motiv som förekommer i böckerna är sökande, utbildning och grupptillhörighet. Dessa motiv kommer inte fram på samma sätt i alla bokserier utan det kan till exempel handla om olika slags sökande i en viss bokserie.

Min analys visar ytterligare att utvecklingen av huvudpersonerna var olika i de tre bokserier som jag studerade. De tre bokserierna tillhör inte samma genre, därför var det inte möjligt att vänta sig att utvecklingen förekommer på samma sätt. I Fem-böckerna finns det ingen utveckling. I Steffi -böckerna är huvudvikten på Steffis mognad och utveckling medan handlingen i Harry Potter -böckerna är viktig och utveckling bara ett sidomotiv. Det finns dock parallella utvecklingsmönster i båda bokserier, men de är inte så tydliga i Harry Potter -böckerna. Jag har också studerat hur dessa huvudpersoners utveckling motsvarar de utvecklingsstadier och utvecklingsuppgifter som studeras inom utvecklingspsykologin för att se om de hade några motsvarigheter med den normala utvecklingen.

Det finns många olika perspektiv man kan studera litteratur ifrån och medan jag arbetade med denna avhandling kom jag på med många intressanta forskningsområden som man kunde studera vidare. Man kunde ta det feministiska perspektivet och studera hur könsroller framställs i böckerna. Fem-böckerna har skrivits under 1940- och 50-talen så den har troligtvis annorlunda könsroller än Harry Potter -böckerna som är skrivna på 1990- och 2000-talen. Annika Thors Steffi -böcker är förlagda till 1940-talet, så man kunde jämföra dem med en serie av fortsättningsböcker som är skriven på 1940-talet för att se hur t.ex. samhället är skildrat.

Litteratur

Primärlitteratur

- FPTJ = Blyton, E. (1946). *Fem på tjuvjakt*. [u.o.] Citadell.
- FPF = Blyton, E. (1951). *Fem på fotvandring*. [u.o.] Citadell.
- FOK = Blyton, E. (1955). *Fem och kidnapparna*. [u.o.] Citadell.
- FTI = Blyton, E. (1963). *Fem tillsammans igen*. [u.o.] Citadell.
- DVS = Rowling, J. K. (1997). *Harry Potter och De vises sten*. Stockholm: Tiden.
- HK = Rowling, J. K. (1998). *Harry Potter och Hemligheternas kammare*. Stockholm: Tiden.
- FFA = Rowling, J. K. (1999). *Harry Potter och Fången från Azkaban*. Stockholm: Tiden.
- DFB = Rowling, J. K. (2000). *Harry Potter och Den flammande bägaren*. Stockholm: Tiden.
- EÖIH = Thor, A. (1996). *En ö i havet*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- NRD = Thor, A. (1997). *Näckrosdammen*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- HD = Thor, A. (1998). *Havets djup*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- ÖH = Thor, A. (1999). *Öppet hav*. Stockholm: Bonnier Carlsen.

Sekundärlitteratur

- Boulton, M. (1975). *The Anatomy of the Novel*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Chatman, S (1978). *Story and Discourse. Narrative Structure in fiction and Film*. London: Cornell University Press.
- Dunderfelt, T. (1997). *Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen*. Porvoo: WSOY
- Eagleton, T. (1997). *Kirjallisuusteoria*. Tampere: Vastapaino.
- Edström, V. (1982). *Barnbokens form*. Göteborg: Förlagshuset Gothia.
- Edström, V. (1984). *Värderingar i ungdomslitteraturen*. I Edström, V. och Hallberg, K. (red), Ungdomsboken. Värderingar och mönster. Stockholm: Liber, 11-51.
- Erikson, E. H. (1994). *Identity and the Life Cycle*. New York: W. W. Norton & Company.
- Forster, E. M. (1960). *Aspects of the Novel*. London: Edward Arnold Ltd.

- Himberg, L. m.fl. (1992) *Psykologia 2. Kehittyvä ihminen*. Porvoo: Wsoy.
- Hochman, B. (1985). *Character in Literature*. London: Cornell University Press.
- Häggqvist, B. (1972). *Långserieböcker*. I Fridell, L. (red.), *Barnbok och barnboksforskning*. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 97-105.
- Koski, M. (2000). *Ulkomaisia nuortenklassikoita*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Koski, M. (2001). *Ulkomaisia nuortenkertoja 1*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Kåreland, L. (1980). *Möte med barnlitteraturen*. Lund: Liber Läromedel.
- Kåreland, L. (1994). *Möte med barnboken*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Käkelä-Puumala, T. (2001). *Persoona, funktio, teksti – henkilöhahmojen tutkimuksesta*. I Alanko, O. och Käkelä-Puumala, T. (red.) *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 241-271.
- Lagerroth, E. (1976). *Romanen i din hand. Att läsa, studera och förstå berättarkonst*. [u.o.] Raben & Sjögren.
- Mählqvist, S. (1975). *Motiv och värderingar i långserieböckerna*. I *Ska vi ge barnen skräplitteratur? Tänkt, tyckt och testat av bibliotekarier, lärare och litteraturvetare*. [u.o.] Bibliotekstjänst, 31-55.
- Nettervik, I. (1994). *I barnbokens värld*. Malmö: Gleerups Förlag.
- Nevala, M-L. (1983). *Ideahistoriallinen kirjallisuudentutkimus*. I Nevala, M-L. (red.) *Kirjallisuudentutkimuksen menetelmiä*. Juva: WSOY, 128-148.
- Nikolajeva, M. (1998). *Barnbokens byggklossar*. Lund: Studentlitteratur.
- Nurmi, J-E. (1997). *Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehä*. I Lyytinen, P., Korkiakangas, M. och Lyytinen H. (red.) *Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Porvoo: WSOY, 256-274.
- Rimmon-Kenan, S. (1999). *Kertomuksen poetiikka*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rättyä, K. (1997). *Ratsaille ja seikkailuun! Suomalaisia nuorten sarjakirjoja*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Salonen, K. (1978). *Sarjakirjat*. I Ikonen, T., Marttila, S. och Vaijärvi, K. (red.) *Lue lapselle*. Helsinki: Weilin+Göös, 209-218.
- Sarmavuori, K. (2001). *Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma*. Turku: Turun opettajankoulutuslaitos.
- Skjønberg, K. (1979). *Hvem forteller? Om adaptasjoner i barnelitteratur*. [u.o.] Tiden Norsk Forlag.
- Wellek, R. & Warren, A. (1969). *Kirjallisuus ja sen teoria*. Helsinki: Otava.

Westin, B. (1993). *Mission impossible – barnlitteraturforskningens dilemma*. I Lidström C. (red.) Läsebok. En festskrift till Ulf Boëthius 2/12 1993. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag Symposion, 15-26.

www.immi.kultur.se = www.immi.kultur.se/kultur/authors/tyskar/thor.htm 18.12.2003 kl. 13.38

www.bonniecarsen.se = www.bonniecarsen.se/writer.asp?id=619 18.12.2003 kl. 13.44

www.forfattarcentrum.se = www.forfattarcentrum.se/forf/annika_thor.htm 19.12.2003 kl. 12.02

www.tryggareskola.se = www.tryggareskola.se/erikson.htm 30.7.2004 kl. 14.09

user.tniner.se = user.tninet.se/~fxg297r/persp_tonar_identitet.htm 30.7.2004 kl. 14.40